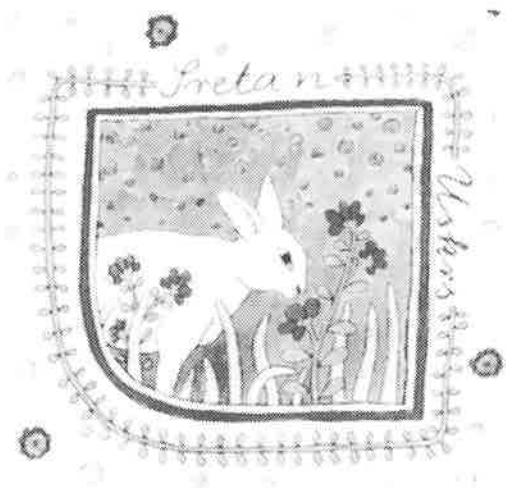

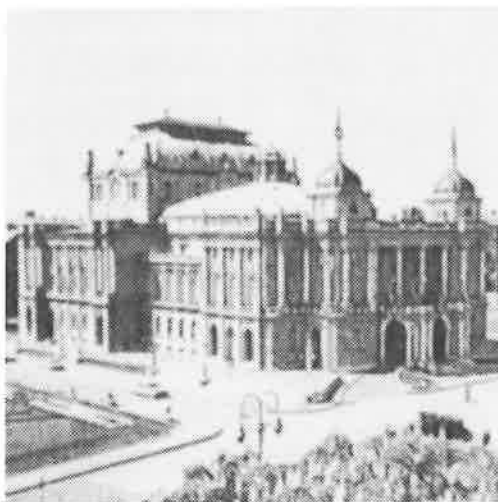
broj 21 / ožujak 1999.

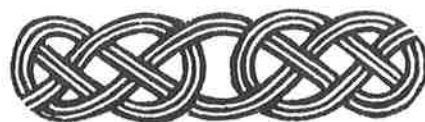
RIJEČ

**Glasnik
Hrvatske
kulturne
zajednice**

WIESBADEN

Naslovnica:

1. Josip Generalić: Uskrsna čestitka
2. Panorama Kastva
3. Hrvatsko narodno kazalište, Zagreb

Riječ - Glasilo Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden
Wort - Mitteilungsblatt der Kroatischen Kulturgemeinschaft Wiesbaden e.V.

Izdavač / Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden
Herausgeber: Kroatische Kulturgemeinschaft Wiesbaden e.V.
Friedrichstr. 24
65185 Wiesbaden
Tel.: 06128 / 42483 i 0611 / 174148, fax: 06128 / 45856

Odgovara /
Verantwortlich: Biserka Andrijević.

Uredništvo / Biserka Andrijević, Edvin Bukulin,
Redaktion: Ivo Andrijević i Ante Marinčić

Bankovni račun / Nassauische Sparkasse Wiesbaden
Bankverbindung: Kto.: 116 027 186
BLZ: 510 500 15

Članovima Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden i dragim prijateljima koji podupiru i prate rad naše udruge

Evo, riječ po riječ pa nova Riječ. Dvadeset i prva! Trud nije bio malen. Kao i uvijek. Iako smo se trudili da bude što bolja, svjesni smo da ima i svojih slabosti. Svako je ljudsko djelo podložno nesavršenostima. Svoje čitatelje molimo da nam priopće svoje zamjerke, da nam napišu svoje primjedbe, da nas slobodno i oštro kritiziraju ali odgovorno (dakle pismeno, crno na bijelom), da nas napadnu ako za to nalaze razloga. Naravno primamo rado i pohvale i suradnju dakako. Uхватite nas za - Riječ.

Ako nas netko iz drugih redakcija citira u svojim izdanjima, onda bismo tim redakcijama bili zahvalni, da nas o tome obavijeste. Na tom malom trudu unaprijed se zahvaljujemo.

U ovoj Riječi, kao uostalom i u dosadašnjih dvadeset Riječi, moći ćete čitati o zbivanjima u samoj zajednici, o njezinim aktivnostima, o aktivnostima nekih njezinih članova. U našoj udruzi ima na primjer jedna grupa koja se bavi Kung Fu-om. Niste nikad čuli za Kung Fu? Pročitajte pa ćete znati što je to.

Božićna priredba je bila jako dobro posjećena ali se je urednik, koji o njoj izvješćuje, naljutio zbog ometanja programa pa si u ovoj Riječi daje malo oduška. On tamo dijeli neke savjete. Podijelite ih i vi njemu.

Aktualna tema o dvostrukom državljanstvu nije ni našu Riječ mogla mimoići. O tome možete čitati jedan hrvatski i jedan njemački tekst. Iz ove Riječi možete još štošta novoga saznati, na primjer istinitost ovakvih tvrdnja: "Tko pjeva, zlo ne misli", "Kugla je okrugla", "Kastav je grad koji je to uvijek bio", a možete saznati i to da je Marko Marulić svoja djela tiskao već u vrijeme inkunabula.

Drago nam je spomenuti da se Ivica Košak iz AMACA-a potrudio prikazati lijepu knjigu koju je izdala nama susjedna i prijateljska Hrvatska kulturna zajednica iz Mainza. Mi tu knjigu svojim čitateljima preporučamo a o njoj čitajte u spomenutom prikazu.

Kako vidite, isplati se čitati ovu Riječ riječ po riječ.

Već se je ustalilo da naša Riječ ugleda svijetlost dana tri puta na godinu, uvijek prije nekih svijetlih dana u godišnjem krugu: prije ljetnih odmora, prije blagdana Božića i prije velesvetkovine Uskrsa. Svojom Riječi želimo čitaocima uljepšati te blagdane pa tako i ovog puta izražavamo svoje čestike za svetkovinu Uskrsa.

Mi vam ne znamo nešto ljepše poželjeti nego ponoviti one prve riječi koje je uskrsli Krist rekao svojim učenicima: Mir vama!

Uredništvo

Članovi predsjedništva HKZ-a:

Biserka Andrijević	06128 -42483
Marinko Bodrožić	0611 - 372359
Katarina Ott	0611 - 61775
Ivo Andrijević	06128 - 42483
Juraj Štambuk	0611 - 86714
Danica Tropšek	0611 - 461496
Marija Vrdoljak	0611 - 509897
Ante Marinčić	0611 - 6000981
Josip Grbešić	0611 - 812871

PISMA I ČESTITKE

Dražoj obitelji Ambrusović
 srdačno zahvaljujem na
 zapismiku od 17. 10. 98,
 popisom kolektivnih članova
 MH, na izvornom glasilu
 "RIJEČ" te njima kao i
 svim članovima HKD
 Wiesbaden koji svega od mene
 iskreno zahvaljujem na divljim
 gostoprimstvom 17. listopada 98.
 i želim: blagoslovljen Božić
 i sretnu 1999. godinu
 sve skupa toplu pozdravljajući.

Vaša Mirkica Dunge

Stuttgart, 20. 12. 1998.

S radošću i veseljem
 vrlo često se sjetimo Vašeg
 toplog prijema u Wiesbadenu,
 na kojemu vam se još jednomo
 zahvaljujemo.

Pa nastupajte blagatve
 uama tako dragog Božića i
 uore godine, dozvolite uam,
 da uama sviima u Hrvatskoj
 kulturnoj zajednici zaželimo
 obilje Božjeg blagoslova, mira,
 sreće i zadovoljstva.

Obitelj Čeruga

J. Čeruga, prosinac 1998.

Draže gospođo Biserka!

Uz srdačne Vaše čestite riječi: Uama i Vašoj
 obitelji te Hrvatskoj kulturnoj zajednici, koji
 tako uspješno vodite, netko bićine blagatve
 te mnogo uspjeha i osobne sreće u novu
 godinu!

Uz srdačne pozdrave
 Vaše firme i društva

Koblar, prosinac 1998.

Prikladno se članovi udruženja HKD-Koblar

Petruć
 Božić
 Susana Petronić

Magdalena Brođanac

Imam sretnu narav

Naša sugovornica ovoga puta je gospođa Magdalena Brođanac, supruga svima nam dobro poznatog, sada već pokojnog profesora Slavka Brođanca, jednog od osnivača Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden. Razgovor smo vodili u Geisenheimu, prekrasnom gradiću na Rajni, u kući gosopode Brođanac čiji vrt neposredno graniči s vinogradima koji su jedno od glavnih obilježja toga područja. Usprkos tmurnog dana, pogled na vinograde ugodno me se doima. Srdačan osmijeh na licu gospođe Brođanac mi kazuje da sam došla staroj prijateljici koja se raduje susretu. Bit će ovo lijep i iskren razgovor, pomišljam, lijepo provedeno popodne ...

Magdalena Brođanac

Riječ: Gospođu Brođanac, prošlo je već šest godina od kako je preminuo Slavko. Sada živite potpuno sami. Je li vam teško?

Brođanac: Rađanje i smrt su potpuno

normalne stvari u životu pa to treba tako i prihvatiti. Naravno da nije lako živjeti sam, ali mirim se s tim zato što ionako ništa ne mogu promijeniti, već naprosto pokušavam živjeti onako kako je to za mene najbolje. Ja potječem iz mnogobrojne obitelji, a i sama imam troje djece, dakle nikada nisam živjela sama pa mnogi misle da me to posebno pogađa. Moram priznati da sam vrlo prilagodljiva osoba te sam se doista brzo snašla u novonastaloj situaciji. Bilo je nekih manjih poteškoća u početku, npr. oko pisanja službenih pisama i sličnih stvari o kojima ja prije nisam brinula jer ih je obavljao Slavko. Ali uspjela sam, mnoge stvari obavljam sama, a imam i prijatelje i djecu koji mi pomognu ako zatreba.

Riječ: Kažete da potječete iz mnogobrojne obitelji. Možete li nam nešto više reći o vašem djetinjstvu i vašoj obitelji?

Brođanac: Rođena sam 1920. u Vranjicu kod Splita, kao prvo dijete od ukupno devetero djece u obitelji Jurić. Pučku školu sam pohađala u Vranjicu a srednju u Splitu. Potom sam otišla u Zagreb gdje sam se upisala u privatnu domaćinsko -učiteljsku školu koju sam završila i stekla zvanje učiteljice.

Riječ: Rasli ste zajeno s još osmero braće. Danas je to gotovo nezamislivo. Kako je to zapravo bilo, je li bilo problema, svađe ili ljubomore?

Brođanac: Ne samo da sam odrasla s osmero braće već nas je ukupno bilo oko dvadesetero djece. S nama su živjela i dva brata moga oca sa svojim obiteljima. Nije bilo problema, možda pokoja svađa što je sasvim normalno. Dobro se sjećam kako smo u potkrovlju naše

kuće uvijek bavali igre za Uskrs i Božić pod vodstvom mog najstarijeg bratića. Možda će vas zanimati da je moj drugi bratić - Ante Jurić, a brat ovog najstarijeg, danas nadbiskup u Splitu.

Riječ: Tri obitelji u jednoj kući ... ?

Brođanac: To je zapravo bio pravi posjed. Moj otac i stričevi su potjecali iz jedne imućne zemljoposjedničke i trgovačke obitelji pa smo doista živjeli dobro. Otac je imao trgovine, a trgovao je uljem, brašnom i hranom za uzgoj živadi. Imali smo imanje sa stambenim i gospodarskim zgradama i prekrasno dvorište. Nasuprot kuće u dvorištu bila je praonica, a do nje kuhinja s velikim otvorenim ognjištem. Tu se je kuhalo na veliko i za sve. Oko ognjišta je uvijek bilo puno, okupljali su se tu i susjedi i prijatelji. Bilo je lijepo, mogli smo dovesti prijatelje, nikad se nije postavljalo pitanje može li netko ostati na objedu, večeri ili prespavati, to je bilo samo po sebi razumljivo.

Riječ: Jeste li, usprkos sigurnosti roditeljskog doma, na neki način osjetili nešto od političkog previranja onog doba, od hrvatskih mučnih nastojanja da u Kraljevini srpskog kralja izbore kakvu-takvu ravnopravnost ?

Brođanac: Dobro ste rekli da mi je roditeljski dom pružao svu sigurnost i zaštitu, a osim toga živjela sam u čisto hrvatskom kraju, tako da sam u djetinjstvu i mladosti ostala pošteđena loših iskustava sa srpskim nasiljem. No ipak sam dobro zapamtila majku koja je odbijala objesiti zastavu za državnih praznika, a to je bilo vrlo uočljivo pošto nam je kuća bila uz glavnu ulicu. Kad bi joj prigovorili, objesila bi ju naopako - crven, bijeli, plavi. Na ponovne prigovore pravdala bi se da svatko zna koje su državne boje pa prema tome zna i da je to državna zastava, ali eto, dogodilo se pa visi naopako, i zašto bi ju sad okretala kad je ionako dan i državni praznik pri kraju.

Riječ: Imali ste sreću i proveli lijepo, bezbrižno djetinjstvo i mladost, ipak niste ostali u Vranjicu!

Brođanac: Kao što sam već rekla, otišla sam na školovanje u Zagreb i tamo sam upoznala Slavka, što će kasnije promijeniti moj život.

Riječ: Kako ste upoznali Slavka ?

Brođanac: Slavka sam upoznala na studentskom balu. Tada je bio običaj da sveučilišta priređuju studentske balove. Bilo je to u proljeće 1938. Agronomski fakultet na kojem je Slavko studirao pozvao je polaznice naše škole na ples. Bile smo uzbuđene i posebno smo se dotjerale za tu priliku, a od internata do plesa išle smo držeći se za ruke dvije po dvije kao danas djeca u vrtiću. Doista smiješno, no to su bila potpuno druga vremena.

Riječ: To poznanstvo je promijenilo vaš život ?

Brođanac: Kako se sve to razvilo, svakako je sklop čudnih okolnosti. Da nisam upoznala Slavka tko zna bi li ikad došla u Njemačku. Kad smo se upoznali ja sam upravo bila na zadnjoj godini učiteljske škole, a nakon završetka sam se vratila kući. Dobila sam mjesto učiteljice pri udruženju "Hrvatska žena" u Splitu. To je mjesto bilo ograničeno na jedno polugodište, pa sam se kasnije preselila u državnu službu pošto je tadašnja Primorska banovina tražila učiteljicu. Radila sam oko dvije godine na više škola u Primorskoj banovini. Upravo sam bila na školi u Benkovcu kad je izbio rat, uslijed čega je škola prestala s radom.

Unatoč udaljenosti veza sa Slavkom se nastavila, redovito smo se viđali i dopisivali. Slavko je u međuvremenu diplomirao i zaposlio se u Zagrebu. 1942. godine dobiva stipendiju i odlazi u Njemačku na usavršavanje, gdje nastavlja studij i priprema doktorski rad. Godinu dana kasnije smo se vjenčali u Vranjicu, a potom sam i ja došla u Njemačku.

Riječ: Prve godine rata ste dakle proveli doma.

Brođanac: A što bih u Benkovcu ? Jugoslavija se raspala, kralj je pobjegao, škola prestala s

radom. Odmah sam krenula doma. Čak sam povelala i jednu kolegicu Srbijanku, jer sam se sažalila nad njom. Nije znala kako će natrag u Srbiju, pošto su svi putevi bili prekinuti. Danas se ponekad pitam bi li ona meni pomogla da je situacija bila obrnuta. Moja majka se jako ljutila na mene što sam ju dovela u kuću, ali ipak smo joj pomogli da preko Mostara krene natrag u Srbiju.

Riječ: Kakav je bio vaš prvi susret s Njemačkom ?

Brođanac: To je bilo strašno, sve je bilo nekako jadno i sivo, bez boja. Posvuda samo žene, djeca i starci odjeveni uglavnom u crno ili sivo. Na svakom koraku osjećalo se da je ratno stanje i da se sve ulaže u naoružanje. Ja sam na nedjeljnim misama upravo upadala u oči dolazeći lijepo odjevena u vedrim haljinama i kostimima s velikim šeširov na glavi, kao što je tada bilo moderno i kako se to kod nas nosilo. Boje i moda su u Njemačku došle tek kasnije s Amerikancima.

Hrana isto tako nije bila dobra. Nismo mogli sami kuhati, jer se nisu mogle kupovati namirnice, već smo se morali hraniti u menzi na kartice. Ni smještaj nije bio puno bolji, jer smo stanovali u skromnom stanu s nekoliko najnužnijih komada namještaja koje smo dobili od prijatelja. Sve to nas nije previše smetalo, jer smo se namjeravali vratiti u Hrvatsku, gdje je Slavko trebao raditi na znanstvenom institutu u Tuzli.

Riječ: Do toga nikada nije došlo. Zašto ?

Brođanac: Slavko je nakon uspostave NDH bio pročelnik gradske vlasti u Hrvatskoj Kostajnici. Tu dužnost je obnašao svega dva tjedna, no za komuniste koji su poslije rata došli na vlast, bio je državni neprijatelj, pa se nije smio vratiti.

Riječ: A što je bilo s vama ?

Brođanac: Moje mjesto je bilo uz Slavka. Ipak sam par puta otišla u Vranjic s mojom djecom. Bilo je to negdje krajem šezdesetih godina.

Poslije nikada više nisam išla u Hrvatsku.

Riječ: Zar ni nakon pada komunizma i priznanja Hrvatske države ?

Brođanac: Vidite, Slavko je uvijek sanjao Hrvatsku i kad se taj san ostvario bilo je to nekako previše za njega. Mislim da on to emotivno ne bi bio podnio. Osim toga imao je prije toga srčani udar pa sam se doista bojala za njega. Odrekli smo se puta i ovdje se zauzeli za Hrvatsku, Slavko naravno svim svojim bićem. Sada, nakon tolikih godina provedenih u Njemačkoj, nemam više volje i potrebe ići u Hrvatsku. Njemačka je tijekom ovih godina postala moja domovina. Nije to ništa neobično, to je sasvim prirodno ako ovdje živite. Ovdje je sada sve što imam; Slavko je ovdje sahranjen, moja su djeca ovdje, moji unuci i moji prijatelji. Hrvatska je za mene danas vrlo draga ali daleka prošlost.

Riječ: Niste tugovali i čeznuli za rodnim krajem ?

Brođanac: Ne, nisam, ja život prihvaćam takav kakav jest, nikad se nisam prepustila čežnji ili nekim iluzijama. Slavko bi znao reći da imam "sretnu narav". On je znate doista čeznuo, pa me nikako nije mogao razumjeti.

Riječ: Imate troje djece. Žive li oni u vašoj blizini ?

Brođanac: Da, imam tri kćeri: Jasnu, Ivanku i Celinu. Jasna živi sa svojom obitelji u Trieru, Ivanka sa svojom obitelji u Neustadtu a najmlađa Celina živi u Osnabrücku i iako ima već 36 godina još uvijek studira, odnosno priprema već drugu doktorsku radnju. Kao što vidite, žive u tri različita grada u Njemačkoj no to za nas nije nikakva prepreka, mi se redovito viđamo, ja često odlazim njima a i one posjećuju mene.

Riječ: U Geisenheimu živite dakle sami. Nije li vam ova kuća postala prevelika i teška za održavanje ?

Brođanac: Ne bih se željela seliti u ovoj dobi, moj život je ionako na zalazu. Uglavnom sama brinem o sebi, sve najvažnije poslove obavljam sama, idem u kupovinu, kuham i spremam. Povremeno mi dolazi čistiti jedna djevojka iz Bosne, a u vrtu mi pomognu susjedi i zetovi.

Riječ: Vjerujem da ste pratili zbivanja oko vladinog prijedloga o dvojnog državljanstvu i akcije prikupljanja potpisa protiv tog prijedloga. Ta je akcija nažalost prešla zamišljene okvire i postala izrazom opće netrpeljivosti prema strancima. Jeste li u zadnje vrijeme, ili bilo kad ranije, iskusili tu netrpeljivost ?

Brođanac: Ne, nikada. Žao mi je što je prikupljanje potpisa krenulo krivim smjerom, ali shvaćam zabrinutost Nijemaca pred mogućnošću da velik broj stranaca dobije dvojno državljanstvo. Na primjer - pomislite samo koliko je nepismenih među njima, a da o drugim problemima i ne govorimo.

Riječ: Kad smo ugovarali vrijeme za razgovor kazali ste mi da ponedjeljkom ne možete, jer igrate bridge. Čime se još bavite osim bridge-om ?

Brođanac: Točno, bridge igram svakog ponedjeljka redovito već godinama. To je jedna čisto ženska grupa. Pokadkad igramo i češće, dva do tri puta tjedno. Osim toga puno čitam, idem u šetnju i susrećem se s prijateljima.

Imala sam velik broj hrvatskih knjiga, ustvari bile su to Slavkove knjige, koje sam naravno sve pročitala. Pred dvije godine darovala sam te knjige knjižnici u Vranjicu.

Riječ: Pratite li rad Hrvatske kulturne zajednice ?

Brođanac: Rad HKZ-a pratim čitajući "Riječ" i raduje me svaki njezin uspjeh. Vrlo je korisno što Hrvati u Wiesbadenu i okolici imaju udrugu koja ih okuplja i kroz koju njeguju svoju kulturu i svoj jezik.

Riječ: Ovim bih završila naš razgovor. Želite li još štogod reći što vas nisam pitala ?

Brođanac: Ne želim ništa dodati ali vam želim nešto darovati. Imam jednu knjigu za vas - Budakovo "Ognjište" na njemačkom jeziku, tiskano 1943. u Njemačkoj. Meni više neće trebati.

Vidljivo dirnuta zahvaljujem Magdaleni na knjizi i na razgovoru. Prekidam snimanje. Uz kavu i pokladne kolače nastavljamo prijateljskim razgovorom i razgledavanjem mnoštva fotografija iz jednog zanimljivog života.

Razgovor vodila: Biserka Andrijević

Magdalena i Slavko Brođanac s prvom kćerkom Jasnom u Geisenheimu 1944.

Pjesmom kroz hrvatske krajeve

Božićna priredba Hrvatske kulturne zajednice Wiesbaden

Našu božićnu priredbu tradicionalno priređujemo već skoro jedno desetljeće. Svake godine je dobro posjećena ali je ovaj put, čini se, posjet bio još brojniji. Ljudi rado dolaze jer znaju da će čuti koju lijepu pjesmu, vidjeti skladan ples, obradovati se neposrednosti djece, susresti prijatelje ili znance koje već duže vremena nisu vidjeli, okusiti zalogaj kojeg hrvatskog domaćeg jela naravno uz gutljaj dobre kapljice. No ovaj put su bili najavljeni ugledni gosti iz domovine, u Wiesbadenu već poznati nastupom iz 1997. prigodom Interkulturalnog tjedna, Hrid Matić, tenor i prvak zagrebačkog HNK-a i Dalibor Paulik, skladatelj i pijanist, pa je njihov nastup svakako trebalo doživjeti

Dvorana je dočekala goste odišući pravim hrvatskim božićnim ozračjem. Priredbu je otvorio potpredsjednik HKZ-a Marinko Bodrožić koji je to učinio suvereno zastupajući predsjednicu izmučenu prehladom. Zatim je vođenje programa preuzeo Ante Marinčić.

Program su započeli učenici Hrvatske dopunske škole koji su pod vodstvom učitelja dobro pripremili svoj nastup. Evo i poimence dječjih sudionika: Helena, Perica i Ivo Briševac, Andrea Štrbac i David Wartmann kazivaše "Pjesmu Sv. Nikoli". Zatim su tu Ivana Šarić, Dragan Stanković, Danijela Hlapčić, Keisijan Magdić, Irena Lekavski, Ante Bartulović i Mandy Kovčo koji kazivaše pjesmu "Sveta noć". I najstariji među najmlađima - Kata Ivanović, Dinko Grgat, Ivan Mišković i Vladislav Bugić krasnoslovali su pjesmu Zvonimira Baloga - "Božić". Pljesak nije izostao.

Mlada folklorna grupa HKZ-a koja nije navršila niti drugu godinu postojanja, naučila je "hodati". Koraci su postali sigurniji a izražajnost izabranih jednostavnijih kola je dopadljiva. Gabrijela Fijala, koja ovu grupu vodi, je u malo vremena otkako je grupa startala postigla mnogo. Sviđa mi se i to, što ona glazbeno sama prati pjev i ples svojih učenica na harmonici. To je dakako daleko bolje nego zaglušna glazba iz konzerve - kasetofona. Skladnost i mirnoća plesa iz Ražanca svidjela se pozornom

gledaocu. O ljepoti narodnih nošnja ne treba niti govoriti. Imaju, barem koliko su pokazale na ovoj priredbi, dvije različite nošnje: dalmatinsku iz Ražanca i slavonsku.

Hrid Matić

Tako je došao i najviše očekivani dio večeri, nastup umjetnika iz domovine. Prije nego je počeo pjevati, Hrid Matić je usrdno zamolio publiku da pažljivo poslušaju pjesme koje će on uz pranju Dalibora Paulika na glasoviru izvoditi, jer - dodao je - vrlo je

teško pjevati u žamoru. Tada je počeo s prvim dijelom programa na kojem su bile božićne i duhovne pjesme. Zvonki Hridov glas odmah je pridobio i zadivio publiku, tako da su se jedva usudili svi skupa s Hridom zapjevati dobro nam poznatu pjesmu "Radujte se narodi". Jednako uspješan bio je i drugi dio nastupa Hrida Matića i Dalibora Paulika kad je na red došlo "glazbeno putovanje kroz hrvatske krajeve". Mile zavičajne melodije zagrijale su nam srca.

Našoj proslavi se ove godine pridružio AMAC-Deutschland pa je tako i dvadesetak njihovih članova bilo nazočno. Posebno nam je bilo drago vidjeti u njihovim redovima i našeg zastupnika u saboru dr. Stanislava Janovića koji se publici obratio pozdravom i kraćim govorom.

Usprkos uspjeljoj priredbi, vratimo se na trenutak Hridovoj molbi za pažnju koju je uputio publici na početku nastupa. Pred kraj programa počelo je naime dolaziti do pojave nestrpljenja i žamora što je velikoj većini pažljivih slušatelja donekle kvarilo umjetnički užitak. Koliko god sam pokušavao nemirne i brbljave upozoriti da smetaju drugima, nisam ih uspio uvjeriti. Moj je prijedlog onima koji

dolaze samo zbog jela i pića i razgovora a kulturni program ih ne zanima - neka dođu kasnije, poslije

kulturnog dijela programa.

Edvin Bukulin

Folklorna grupa HKZ-a izvodi dalmatinsko kolo iz Ražanaca

Školski zbor izvodi božićne pjesme

Dobro došli va Kastav

Kastav i Kastavština, vjekovna spona Istre s ostalim hrvatskim krajevima

Malo je bilo turista koji bi, iako zaslijepljeni raskošima Opatije, digli pogled prema planinskom zaleđu i zamijetili gradiće na vrhovima brežuljaka podno Učke i Čićarije - Kastav i Veprinac. No ako bi ih i zamijetili, posjetili ih ne bi. U ondašnjem "socijalističkom" turizmu, mnogi takvi gradići podalje od mora spavali su dubokim snom poput dvorca iz bajke o Trnoružici.

Kastav, gravura iz 17. stoljeća

Takav je bio Kastav kad sam ga posjetio sasvim slučajno, jer mi je otac u blizini Rijeke počeo graditi kuću. Kastav je tada bio mjesna zajednica na rubu riječkog gradskog područja. Gradić mi se svidio sa ostatcima starih zidina, gradskim vratima, uskim uličicama i prolazima ispod kamenih "volti", lijepom crkvom u vrh gradića, ruševinom velike i nekad sigurno velebne crkve na kraju grada i trgov sa starom natkrivenom ložom a na rubu trga malim parkom s prekrasnim pogledom na Kvarner. Bila je u tom lijepom malom mjestu još i pošta, trgovina, krčma i zdravstvena stanica, pa sam počeo češće navraćati ondje, daleko od riječke gradske gužve ili opatijske turističke vreve. Iz godine u godinu doznao bih, zahvaljujući više slučajnom razgovoru nego vlastitom zanimanju, nešto više o Kastvu i - Kastavštini, kraju čije je nekad upravno i kulturno središte bio. Postao je međutim predgrađe lučkog i industrijskog grada koji se naglo širio i koji će ga izvjesno uskoro nepovratno progutati. Time kao da je za mene i njegova povijest gubila na značaju. I

tako sam godinama rado dolazio u ljupki Kastav, uvijek odlažući da ga pobliže upoznam. Možda je to bilo i zato što su mi ljudi tog kraja u mnogim inače ugodnim i prijateljskim razgovorima na sam spomen teškog položaja Hrvatske uvijek brzo odgovarali da nisu "nacionalisti".

Za domovinskog rata izgled Kastva se nije mnogo promijenio, ali život gradića jest. Čuo sam da su mnogi mladići bili na ličkoj bojišnici, u uskim ulicama pojavili su se putokazi za sklonište a župnik je prikupljao svakovrsnu pomoć za stradalnike. Većina onih koji su prije govorili da nisu nacionalisti, sad su čvrsto vjerovali da će u nezavisnoj Hrvatskoj biti bolje samo dok skršimo četnike. Oluja nije u Kastvu tako burno slavljena kao u drugim krajevima Hrvatske, ali su se ljudi spontano okupili na trgu pred gradskim vratima, bilo je hrvatskih stijegova, a iz parkiranih vozila čuo se Hrvatski radio s vijestima i domoljubnim pjesmama. Nije se slavilo kao u Rijeci, ali opet puno više nego u otmjenoj Opatiji.

Ono što me kod Kastva iznenadilo i počelo jako privlačiti je njegov zadivljujući preporod otkako je Hrvatska postala nezavisna. Najprije se tiho i skoro neprimjetno sa više naselja, većinom nastalih oko starih sela, izdvojio iz grada Rijeke. Time je i Kastavština, visoravan iznad mora podno Čićarije s Kastvom kao središtem, povratila nešto od starog značenja. I mi koji smo dugo bili "novi riječani - stari zagrepčani" postadosmo odjednom stanovnici Kastva - kastavci, jer je i naše naselje sa starom seoskom jezgrom pripalo Kastvu. Ubrzo zatim počeli smo primati kastavske novine "Glas kastavski" kao prvi nagovještaj preporoda. Gradić je postajao sve uređeniji, obnavljala su se pročelja kuća, ruševina velike crkve "Crekvine" zaštićena je od daljnjeg propadanja, okoliš se počeo čistiti od "divljih" smetlišta, ceste proširivati, otvorena je umjetnička galerija i novi ugostiteljski objekti: konoba s ponudom tradicionalnih istarskih jela, lijepo uređen kafić i vinarija s domaćim vinima, počeli su dolaziti turisti i razgledati gradić. Vrhunac preporoda je bio vrlo marljiv kulturni rad u udrugama, uz tiskanje Zbornika kastavštine i - "Kastavskog kulturnog leta" - izvrsno pripremljenog i zahtjevnog ljetnog festivala uz sudjelovanje

poznatih hrvatskih i stranih umjetnika. Vjerujem da je takav nagli preporod bio moguć i zato, jer Kastav ima bogatu povijest kulturnog i upravnog središta Kastavštine, a što su mogli stari kastavci, mogu i ovi danas !

Pogled u prošla vremena

Osobitost Kastva i Kastavštine od najdavnijih vremena do danas je u njihovom položaju koji vjekovima veže Istru i ostalu Hrvatsku, a važna spona je melodično i milozvučno hrvatsko narječje - čakavština ekavskog izgovora ("slatka kao melasa" kaže za nju Vladimir Nazor koji je duže vrijeme živio u Kastvu). Pa iako Kastavština zbog takvog položaja nije uvijek u dugoj povijesti Istre imala istu sudbinu, ipak je njena povijest od istarske nedjeljiva. Spomenimo zato ono što je zajedničko, ali i kastavske različitosti.

Prastanovnici Istre iz brončanog i željeznog doba ostaviše dosta tragova, među kojima se ističe više dobro očuvanih gradina. Prvi poznati stanovnici bijahu Histri (vjerojatno ilirskog podrijetla, a od kojih i potječe današnje ime najzapadnijeg dijela Hrvatske), dok se na sjeveru oko Ćićarije pojavljuju Japodi, pleme miješano od Ilira i Kelta, a na istoku pod Učkom ilirsko pleme Liburni. Rimljani u dugim i teškim ratovima pokoriše ta plemena pa Istra oko 50. godine prije Krista postade dio rimske provincije Venetia et Histria koja se protezala na sjever sve do Alpa. Usprkos prisilnoj romanizaciji, zadržale Histri, Japodi i Liburni neke svoje osobitosti koje prenijeh i na kasnije slavenske pridošlice. Hrvati, koji u Istru doseliše krajem šestog i početkom sedmog vijeka zatekoše Rome i romanizirane prastanovnike. Bijahu malobrojni, jer ih nakon prohujalih germanskih pohoda Skira, Ostrogota i Langobarda i propasti Zapadnog Rimskog carstva malo ostade, sklonjenih u utvrđenim gradovima uglavnom uz more. Bijahu pod bizantskom vlašću, koja stupa na mjesto Rima nakon kratkotrajnih germanskih kraljevina. Bizant, na veliko ogorčenje romanskih gradova, ne mogah zaustaviti nadiranje Hrvata, pa oni naseliše opustjela polja, doline, šume i brežuljke ne miješajući se s Romanima. Ta podjela na romanski gradski živalj i hrvatski seoski vjekovima potraja. U drugoj polovici osmog vijeka Istru i velik dio drugih hrvatskih krajeva osvojiše Franci, koji donesoše feudalni poredak i konačni prelazak na kršćanstvo. Podjelom franačkog carstva u 9. vijeku, Istra do Učke potpade dijelom pod vlast bavarskih, koruških i na kraju kranjskih grofova, dijelom pod akvilejske patrijarhe (biskupi iz Akvileje, antičkog grada u dolini Soče, koji se

proglasiše patrijarsima i osim crkvene imaše i svjetovnu vlast) a istočni dio od Učke, dakle i današnja Kastavština, pripade Hrvatskoj. Međutim zajednički jezik i pismo - hrvatski i glagoljica, trajno će povezivati Hrvate iz Istre i ostalih dijelova Hrvatske. Hrvatsko svećenstvo jako potpomože tu vezu također koristeći narodni jezik i pismo, pa dobiše naziv - glagoljaši. Iznimka su u katoličkoj crkvi koja se služi latinskim i često nailaze na velike otpore romanskog svećenstva. Od 13. stoljeća jača utjecaj Venecije koja uspješno potiskuje svjetovnu vlast akvilejskih patrijarha. Romanski gradovi sklapaju s Venecijom ugovore, pa se Istra sve više dijeli na Mletačku zapadnu i južnu, i središnju i sjeveroistočnu koja dolazi pod vlast goričkih grofova, a u 14. i 15. stoljeću pod Habsburge. Ta podjela Istre potraja sve do propasti Mletačke republike krajem 18. stoljeća, kad cijela Venecija, pa tako i Istra i Dalmacija potpadoše pod Habsburge. Tek što su ih dobili, Habsburgi u ratu s Napoleonom gube prijašnje mletačke posjede, ali ih nakon kratkog vijeka Napoleonovih Ilirskih pokrajina ponovo dobivaju porazom Napoleona. Habsburgi, unatoč velikom trudu da dođu i ostanu na moru (Drang nach Meer) ne mogaše naseliti germanskog življa, pa nakon Prvog svjetskog rata ostade Istra samo Hrvatima i Talijanima, kao što je to i prije bilo. Od svog dolaska ostadoše Hrvati u velikoj većini, što nijedan feudalni vladar ne uzmogne promijeniti.

Polovicom 19. vijeka u doba buđenja nacionalne svijesti i početka svojatanja Istre od talijanskih iredentista (terra italianissima), odgovoriše Hrvati jasno izraženim političkim zahtjevima za ravnopravnost s Talijanima i priključenje Hrvatskoj (u čemu je Kastavština prednjačila). Odjednom nestade vjekovne međusobne trpeljivosti dvaju naroda. Za iredentiste postadoše Schiavi (Slaveni - kako su za vrijeme Venecije sa štovanjem zvali Hrvate, cijenjene drvodjelce, kamenoresce, pomorce, fratre, umjetnike, književnike i znanstvenike) narod bez povijesti (popoli senza storia), bez prava na ime, jezik, kulturu, čak i na životni prostor koji naseliše pred 13 stoljeća. To suludo negiranje vjekovnog, oduvijek daleko brojnijeg naroda urodi velikim nasiljem kad Istra pripade Italiji poslije Prvog svjetskog rata voljom Engleske i Francuske (i nedavno bi iste "velesile" trećinu Hrvatske dale Srbiji). Nažalost, hrvatski je narod u Istri pripajanje Italiji doživio i kao izdaju domovine za kojom su žudili, a koja ih je 1920. prodala ugovorom u Rapallu. To doduše ne učini Hrvatska

nego Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, ali su kod njenog rađanja pomogle ne samo spomenute velesile (ugovor u Versaille-u) nego i neki naivni Hrvati (Jugoslavenski odbor) ne promišljajući između ostalog ni o tome koliko će novoj državi biti malo stalo do sudbine istarskih Hrvata. Kastav ne potpade pod Italiju, ali zastade u razvoju, jer neprirodna granica prepolovi Kastavštinu.

Talijanska vladavina, a naročito fašistička, učini sve kako bi što više Hrvata rastjerala a što više Talijana naselila. Oko 120.000 Hrvata morade "pobignuti priko Učke" pred takvim zlodjelima kao što bješe prisilno mijenjanje prezimena, zabrana hrvatskog jezika, škola, društava, knjiga i novina (što bijaše postignuto narodnim pokretom u 19. stoljeću), pljačka i palež po hrvatskim selima, progona, a nerijetko i tjelesno zlostavljanje i ubojstva. Okomiše se fašisti i na hrvatsko kulturno blago pa mnogi glagoljaški spomenici i biblioteke bijahu uništeni. Ali hrvatski se duh održa, hranjen prkosom i nadom "da će Italija pojti ća", a tu najviše pomogloše narodni svećenici- glagoljaši, iako fašisti u svom nasilju nad svim hrvatskim ne prezaše ni pred svećeničkim ruhom.

Početak Drugog svjetskog rata i proglašenje Nezavisne Države Hrvatske nimalo ne pomogne Hrvatima u Istri. Koliko god je za sve hrvatske krajeve (osim Dalmacije) NDH značila zbacivanje omrznutog kraljevsko-srpskog jarma, Istru je ostavila pod talijanskim. Nije se tada moglo drugačije i trebalo je pričekati povoljniji trenutak za pripajanje Istre (i Dalmacije) Hrvatskoj, ali je istarskim Hrvatima čekanja bilo dosta. Dižu narodni ustanak, pridružuju se antifašističkoj fronti i Pazinskim odlukama iz 1943. godine Istra je pripojena Hrvatskoj. No žalostan je povijesni paradoks da si oslobođenje i pripajanje Istre vješto i lukavo pripisaše baš oni koji će hrvatskom narodu učiniti toliko zla - (srbo)komunisti. Oni i čitavu NOB-u vješto i lukavo pretvoriše u "socijalističku revoluciju" i uvedoše diktaturu (... ah, da - proletarijata). Pritom "očistiše" partiju od poštenih ljevičara - mahom Hrvata poput Hebranga - a redove popuniše četnicima koji uvijek bijahu komunisti, samo to nisu znali do 1945.

Poslije rata većina doseljenih Talijana odlazi dragovoljno iz Istre (regula o optanstvu), jer se ne moguše pomiriti s vlašću "Schiava". Hrvati objeručke prihvaćaju domovinu, dakle i komunističku vlast, iako ta ne vraća u Istru izbjegle Hrvate, nego dovlači Srbe i Crnogorce kao "provjereni upravni kadar". Prividan gospodarski

napredak i razvoj turizma dovode do izvjesnog samozadovoljstva, iako se istovremeno istarska sela napuštaju, vjekovni narodni običaju nestaju, zavičajna kultura zamire. No i u Istri postaje preživjelost komunizma i Jugoslavije sve bjelodanija. Na referendumu 1991. godine, golema se većina izjašnjava za nezavisnost Hrvatske.

Pogledajmo malo поближе na samu Kastavštinu. Kastav nije jedan od starih romanskih gradova, nego je osnovan u ranom srednjem vijeku kao čisto hrvatsko naselje. O tomu zorno svjedoči kastavski statut - "Zakon grada Castua" - značajni povijesni dokument koji je nastao oko 1400. godine, a napisan je na hrvatskom jeziku (slično je i s hrvatskim naseljima Veprincem i Mošćenicom čiji su statuti isto pisani na hrvatskom). U srednjem vijeku mijenjali su se feudalni gospodari - akvilejski patrijarsi, koruški pa gorički grofovi, a potkraj 15. vijeka došao je u vlasništvo Habsburgovaca. Promjene gospodara nisu puno značile, jer bitno je što je svaki od njih odabrao Kastav kao sjedište kapetana, predstavnika njihove feudalne vlasti, i što je svaki od 1400. godine uz manje promjene i dopune prihvaćao Kastavski statut. Original Kastavskog statuta se nažalost nije sačuvao nego prijepis iz 18. vijeka, koji je načinjen kao potpuno vjerna kopija. Zato znamo da je Statut u vrijeme kad je nastao imao 57 članaka, a kasnije su u razdoblju od 1546 - 1652. neki dijelovi prilagođeni a neki dodani. Statut donosi odredbe o dužnostima kmetova prema feudalnom gospodaru i prema gradskoj upravi, krivično-pravne odredbe i postupak u sporovima te odredbe o ustroju kastavske općine i njenog odnosa prema susjednim općinama. Još jedno važno kulturno svjedočanstvo iz 15. stoljeća ostavio je poznati slikar Vincent Kastavski, najznačajniji predstavnik tzv. "mekog stila" kasnog gotičkog zidnog slikarstva. Njegove slike su prožete lokalnim istarskim motivima. Dobro su očuvane njegove freske u crkvi Sv. Marije na Škrilinah u Bermu koje prikazuju prizore iz Kristovog života.

Kastavska kapetanija kao jedinstvena upravna cjelina prostirala se na području visinske zaravni oko grada Kastva između obronaka Ćićarije i Risnjaka. Kasnije se za taj kraj udomaćio naziv Kastavština. U 17. vijeku, kad je Kastavska kapetanija bila najprostranija, pripadao joj je i pojas strme obale pod Učkom pa je obuhvaćala mjesta Volosko, Veprinac i Mošćenicu. Duga vladavina Habsburgovaca bijaše samo kratko prekinuta kad Kastavština s cijelom Istrom postade dijelom Napoleonovih Ilirskih pokrajina.

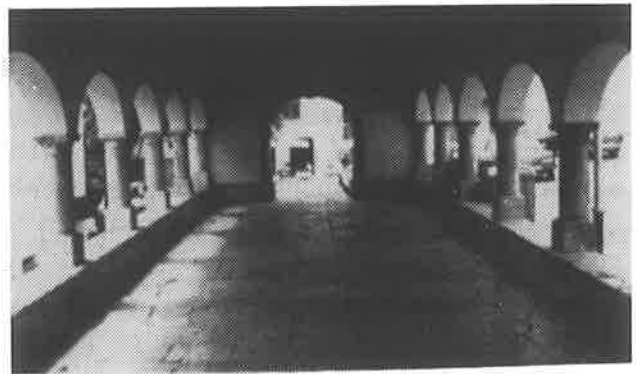
U vrijeme narodnog preporoda u drugoj polovici 19. stoljeća zauze Kastavština pored Krka jedno od vodećih mjesta u pokretu koji u Istri i Kvarnerskim otocima zahtijevaše ostvarivanje prava nadmoćno većinskog hrvatskog naroda. U Kastavštini nije bilo Talijana a njihovi pokušaji da preko talijanaša (talijaniziranih domaćih ljudi) utječu na Kastavce, razbiše se na slozi hrvatskog puka i njihovih čelnika. Kastavci koji stadoše na čelo hrvatskog pokreta u Kastavštini poput Matka Laginje, Mate Bastiana, Vjekoslava Spinčića i Matka Mandića postadoše i najistaknutiji i najzaslužniji ljudi hrvatskog pokreta čitave Istre. Upravo je u Kastvu 1866. godine osnovana "Čitalnica", prva hrvatska čitaonica u Istri, čija se prvobitna namjena širenja hrvatskog jezika i upoznavanja hrvatske književnosti vrlo brzo proširila na sastajalište Hrvata gdje, kao iz plodnog tla, niknuše mnoge zamisli i urodiše osmišljenim djelovanjem. Tako je rođena i zamisao okupljanja što mnogobrojnijeg naroda na velikom hrvatskom taboru, gdje će hrvatski seljak, u svom selu tako ovisan o talijanskom trgovcu, bankaru, obrtniku i industrijalcu, doživjeti svoju snagu slušajući govore svojih vođa na njima razumljivom hrvatskom jeziku. Nakon mnogih priprema Prvi Tabor Hrvata bi održan 21. svibnja 1871. godine u Rubešima ispod Kastva, na brdašcu Svetog Mihovila (nazvanom po crkvi podignutoj na vrhu). Nekoliko dana pristizaaše narod iz cijele Istre, većinom pješke, da bi ih se na dan tabora okupilo oko 10.000 ! Na taboru budu carskoj vlasti postavljena tri zahtjeva: da se u državnim uredima mora osim talijanskog govoriti i pisati hrvatski, da hrvatska djeca moraju pohađati hrvatske škole s hrvatskim učiteljima, da se carinska politika u lukama mora mijenjati kako bi hrvatski pomorci bili izjednačeni s talijanskim. Tijekom sljedećih godina tim se zahtjevima doista dobrim dijelom udovolji.

Spomenimo još nekoliko primjera koji pokazuju kako su Kastavci u mnogo čemu prednjačili. Već 1770. godine osnovana je hrvatska pučka škola, prva u Istri, 1855. godine hrvatska stručna zanatlijska škola - "Delavska škola", i 1906. godine hrvatska učiteljska škola. Do osnutka Delavske škole je na prijedlog i zalaganjem Matka Laginje, došlo tek kad su kastavci carskim vlastima ponudili snositi dio troškova skupljajući među sobom dobrovoljne priloge.

Dodajmo još nešto o Matku Laginji. Rođen je u Klani kod Kastva 1852. a umro u Zagrebu 1930. godine. On je bio član Istarskog pokrajinskog

sabora a zatim poslanik u carevinskom vijeću. U Kraljevini SHS bio je 1920. hrvatski ban, ali bez ikakve vlasti. 1921. ulazi u Ustavnu skupštinu, gdje se svim snagama bori protiv srpskih težnja za centralizmom, a zagovara federalizaciju. Ogorčen srpskom nepopustljivošću napušta skupštinu krajem godine i povlači se iz politike.

Poslije Prvog svjetskog rata pripade Kastav Kraljevini SHS, ali bi odsječen od prilaza moru i Rijeci. Mnoga sela Kastavštine ostadoše s onu stranu granice. Kastav gospodarski jako oslabi, jer se nađe po strani na rubu države i jer mnogi stanovnici ostadoše bez zapošljenja, pa zato zastade u razvoju. Ni u socijalističkoj Jugoslaviji ne bude mu bolje, jer ostade po strani turističkog razvoja.

Gradska loža u Kastvu

I na kraju osvrta na kastavsku povijest upoznajmo još jednog umjetnika - Ivana Matetića Ronjgova. Rođen je u Ronjgima kod Kastva 1880., a umro u Lovranu 1960. godine, skladatelj je i sakupljač izvorne narodne glazbe, mnogo je pridonio objašnjenju ustrojstva "istarskih ljestvica", a sakupljene napjeve objavio je 1939. godine u zbirci "Čakavsko-primorska pjevanka".

Kastav - grad koji je to uvijek bio

U slobodnoj Hrvatskoj probudiše se znatne stvaralačke snage Kastavaca. Izdvojiše se iz Rijeke 1993. godine i postadoše samostalna općina. Ohrabreni učincima i uspjesima svoga rada naročito na kulturnom polju, poslaše Saboru na raspravu prijedlog za dobivanje statusa grada, temeljen na peticiji koju je potpisalo 6000 građana. Prijedlog je Sabor na raspravi u rujnu 1996. prvo odbio, a na ponovljenoj raspravi u siječnju 1997. odobrio. Odluku Sabora da "Kastav - grad koji je to uvijek bio" ponovno postane gradom, su kastavci s velikim veseljem dočekali i dolično proslavili.

Kulturna djelatnost je vrlo važna u nastojanjima oživljavanja turizma, a tu Kastavci ne žale truda. U Kastvu djeluje Kulturno - prosvjetno društvo

Panorama Kastva

"Istarska vila", "Kastafski pučki teatar" s glumcima amaterima, njeguje se klapsko pjevanje, pa Kastav ima dvije klape - mušku i žensku koje postižu mnoge uspjehe ne samo diljem Hrvatske, nego i u susjednim zemljama. U Spinčićima pod Kastvom djeluje amaterski orkestar "Limena glazba Spinčići", osnovan 1921., vrlo obljubljen u Kastavštini. Ne čudi što u sad već poznatom festivalu - "Kastafskom kulturnom letu" čije su priredbe pod vedrim nebom među starim kastavskim zidovima skoro uvijek rasprodane, dobar dio programa ispune domaći umjetnici.

Osim kulture ima za domaće stanovništvo dovoljno i drugih mogućnosti ispunjavanja slobodnog vremena. U Kastvu djeluje Dobrovoljno vatrogasno društvo koje puno pažnje polaže radu s mladima nazvanih "Kanarinci". Vrlo je uspješan Odbojkaški klub Kastav čija je ženska ekipa izborila pravo takmičenja u Prvoj ligi, ali su nastupi nažalost neizvjesni zbog velikih troškova. Kastavski karate klub odgojio je takav talent kao Petru Volf, prvakinju Hrvatske i omladinsku prvakinju svijeta. Vrlo je uspješan i Šahovski klub Kastav kojemu je povjereno priređivanje Europskog kupa klubskih prvaka u šahu nakon što je otkazao francuski Cannes. Planinarsko društvo Kastav istaknulo se brojnim akcijama za zaštitu okoliša, a zadnjih godina uredili su stazu kroz kastavsku šumu Lužina kojom će svaki prijatelj prirode s užitkom proći. Zasluge planinara dovele su do prijedloga da im se dodijeli Županijska nagrada za zaštitu okoliša. Možda je nepravedno spomenuti kastavsko boćarsko društvo na kraju, jer je boćanje jedna od najomiljenijih zabava - ispričavam se - športova kastavaca. Nije mi nažalost poznato koliko su medalja osvojili, ali znam da redovito priređuju takmičenja.

Nadaleko je poznat kastavski pučki sajam "Bela nedelja" koji se održava prve nedjelje u listopadu, a

na kojem se prvi put kuša mlado vino "kastavska belica". Kušanje mladog vina (a ako je dobro popije ga se i više!) prati ponuda domaćih jela, a naravno i glazba i pjesma. Dobro je spojiti ugodno s korisnim pa za Belu nedelju ima i mnogo prodajnih štandova gdje se štošta može povoljno nabaviti. Broj gostiju za tako mali grad zvuči nevjerojatno - dođe ih oko 20.000 !

Kad smo već kod kastavske belice spomenimo i konobu "Belica" na starom gradskom trgu Lokvina, koja je jednako dobro posjećena od turista i domaćih. Ukrašena je predmetima iz seoskih domaćinstava a za prohladnih jesenskih i zimskih dana grije ju vatra u kaminu. Osim domaćih jela služi se i prava "istarska supa", napitak koji svakako treba upoznati. Glavni mu je sastojak crno vino a dodatci su ocat, maslinovo ulje, malo šećera i preprženi kruh. No nemojte se pokušati najesti istarske supe, jer ćete se puno prije napiti ...

Dom u domovini

Moj odnos prema Kastvu se znatno promijenio. To je postao kraj u kojem ću živjeti kad se vratim u Hrvatsku. Neće mi iz sjećanja istisnuti moja dva zavičajna grada, jer u zavičaju se odrasta, zavičaj se upoznaje i zavoli nesvjesno, srcem a ne razumom, zavičajni govor se kao pečat utisne u pamćenje i nikad ne zaboravi. Ali često je to tako da se svoj zavičaj napusti i živi negdje drugdje, uči drugi govor. Kad se o Hrvatskoj radi, svaki kraj ima svojih draži i svaki bih mogao zavoliti i živjeti u njemu, jer svugdje je domovina. Tako je i s Kastavštinom, krajem u koji sam dospio slučajno, ali iz kojeg danas teško odlazim i jedva čekam kad ću opet doći. A čakavski - ako još i ne razumijem sve - vrlo mi godi sluhu.

Ivo Andrijević

*Izvori: Dušan Tumpić: Hrvatska Istra, (Zagreb 1993.)
Enciklopedija Leksikografskog Zavoda, (Zagreb 1961.)*

Petar Strčić: Prvi tabor Hrvata Istre i Kv. otoka, (Rijeka 1971)

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA PREPORUČUJE/ CROATIAN HERITAGE FOUNDATION PRESENTS 1999

1. STUDIA CROATICA - HRVATSKI STUDIJI NA SVEUČILIŠTU U ZAGREBU, osam semestara, smjerovi:

- I. Studij hrvatske kulture (kroatologija)
zvanje: prof. hrvatske kulture
- II. Studij povijesti - prof. povijesti
- III. Studij filozofije - prof. filozofije
- IV. Studij sociologije - prof. sociologije
- V. Studij novinarstva- dipl. novinar
- VI. Studij filozofije na Fil. fakultetu Družbe Isusove
- VII. Studij religijske kulture, Fil. fakultet Družbe Isusove

2. STUDIJ HRVATSKOGA JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI NA SVEUČILIŠTU U ZAGREBU

jednosemestralni/dvosemestralni studij, te studij u trajanju od osam semestara

Vrijeme odvijanja programa: tijekom akad. godine

3. SVEUČILIŠNA ŠKOLA HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE U ZAGREBU,

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska matica iseljenika

Vrijeme odvijanja programa: 03.07.-30.07.

4. LJETNA ŠKOLA HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE U SUPETRU NA BRAČU

Narodno sveučilište u Splitu, Hrvatska matica iseljenika

Vrijeme odvijanja programa: 01.07.-10.07. (za osobe iznad 15 godina)

5. MALA LJETNA ŠKOLA HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE, NOVI VINODOLSKI

Dječje odmaralište Crvenog križa, Hrvatska maticaiseljenika

Vrijeme odvijanja programa: 20. 07.-31.07. (za djecu 9-14 godina)

6. SEMINAR HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE

Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske

Vrijeme odvijanja programa: lipanj/srpanj

seminar za učitelje, nastavnike i studente

7. ŠKOLA HRVATSKOGA FOLKLORA

Hrvatska matica iseljenika

Vrijeme odvijanja programa: 03.-13.01., 01.-12.08.

8. LJETNE RADIONICE I PUTOVANJA ZA DJECU, MLADEŽ I RODITELJE

Hrvatska matica iseljenika

Vrijeme odvijanja programa: lipanj/srpanj

9. TASK FORCE '99

Hrvatska matica iseljenika

Vrijeme odvijanja programa: 17.07.- 07.08.

10. AIESEC CROATIA

Međunarodna udruga studenata ekonomije i managementa,

Hrvatska matica iseljenika

Vrijeme odvijanja programa: tijekom godine

11. SUNCOKRET

Centar za humanitarni rad u Zagrebu

Vrijeme odvijanja programa: srpanj, kolovoz, prosinac

12. STUDENTSKI ZAVIČAJNI KLUBOVI

Vrijeme odvijanja programa: tijekom godine

Za sve podrobnije upute i informacije, javite se:

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA,

Trg S. Radića 3,

10000 Zagreb, tel: 385 1 61 15 116, fax: 385 1 61 11 522,

e-mail: skolstvo@matis.hr

1. STUDIA CROATICA - CROATIAN STUDIES AT THE UNIVERSITY OF ZAGREB, 8 semesters

- I. Croatian Culture(Croatology) - Degree in Croatology
- II. History - Degree in History
- III. Philosophy - Degree in Philosophy
- IV. Sociology - Degree in Sociology
- V. Journalism- Degree in Journalism
- VI. Philosophy - Society of Jesus' College of Philosophy - Degree in Philosophy
- VII. Religious Culture - Society of Jesus' College of Philosophy - Degree in Religious Culture

2. CROATIAN LANGUAGE AND LIT. STUDIES AT THE UNIVERSITY OF ZAGREB

One/two or 8 semesters,

Term: Every academic year

3. UNIVERSITY SCHOOL OF CROATIAN LANGUAGE AND CULTURE

University of Zagreb, Croatian Heritage Foundation

Term: July 3 - July 30

4. SUMMER CROATIAN LANGUAGE & CULTURE SCHOOL, SUPETAR, Island of Brač

Open University in Split, Croatian Heritage Foundation

Terms: July 1 - July 10 (for students over 15 years of age)

5. LITTLE SUMMER SCHOOL OF CROATIAN LANGUAGE AND CULTURE, NOVI VINODOLSKI

Red Cross Children's Center

Croatian Heritage Foundation

Term: July 20 - July 31 (for younger children / 9 - 14)

6. CROATIAN LANGUAGE AND CULTURE SEMINAR

Ministry of Education and Sports of the Republic of Croatia

Term: June/July (for primary/secondary school teachers and students)

7. SCHOOL OF CROATIAN FOLKLORE

Croatian Heritage Foundation

Term: Jan. 3-Jan. 13, August 1-August 12

8. SUMMER WORKSHOPS AND TRAVEL

Croatian Heritage Foundation

Term: June, July

(for children, teenagers and parents)

9. TASK FORCE '99

Croatian Heritage Foundation

Term: July 17 - August 7

10. AIESEC CROATIA

International Association of Students of Economics and Management

Croatian Heritage Foundation

Term: throughout the year

11. SUNCOKRET

Center for Grassroots Relief Work

Term: July, August, December

12. NATIVE CLUBS OF CROATIAN STUDENTS

Term: during the school year

For futher information, please contact:

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA,

Trg S. Radića 3,

10000 Zagreb, tel: 385 1 61 15 116, fax: 385 1 61 11 522,

e-mail: skolstvo@matis.hr

Marko Marulić (1450. - 1524.)

Veliko ime hrvatske i svjetske književnosti

Pred pet i po stoljeća se rodio prvi veliki i u svijetu poznati hrvatski pisac, pjesnik, teolog, filozof i moralist Marko Marulić. Pred pet stoljeća mu je tiskano po drugi put njegovo, može se slobodno reći, glavno djelo na latinskom pod naslovom "De institutione bene vivendi per exempla sanctorum", što će reći "Ustanove čestitog življenja prema primjerima svetaca.". Prvi put mu je tiskana ta knjiga samo godinu dana ranije, dakle pred petsto i jednu godinu.

Cijeli svoj vijek od sedamdeset i četiri godine proživio je u Splitu, dakako s izuzetkom nekoliko godina studija u Padovi i dviju godina koje je proživio u jednom samostanu na Šolti. Iako je dvije godine proživio u samostanu, iako je bio teolog i moralist, on nije bio ni svećenik, ni klerik ili neki redovnik. On je bio, kako bi se danas reklo, katolički laik ali veoma učen čovjek i svim svojim bićem zauzet za dobrobit svoje domovine i svoje vjere. Ta zato je i pisao svoja brojna djela na latinskom i na hrvatskom jeziku.

Marulićevo vrijeme

Da bismo Marulića bolje shvatili, dobro će biti malo se sjetiti vremena u kojem je živio. Europa se još uvijek služi tada univerzalnim jezikom kulture - latinskim. Tko piše latinski, njega može svaki učen čovjek u Europi čitati. Sadržaji pak o kojima pisci toga vremena pišu u mnogočemu su inspirirani sadržajima iz klasične književnosti staroga Rima, dakle sadržajima, koji su bili aktualni tisućljeće i po prije Marulićevog vremena. Pjesnicima i piscima ovog vremena bili su uzori pjesnici i pisci rimskog vremena, dakle Vergilije, Ovidije, Ciceron, Tacit i drugi. Umjetnici u graditeljstvu, kiparstvu i slikarstvu su se povodili za uzorima iz rimskog vremena. U Europi, pogotovo u državama Apeninskog poluotoka i njima susjednim zemljama, osjećao se neki novi duh, neko novo previranje koje je dolazilo do izražaja upravo u zanimanju za klasičnu književnost, umjetnost i filozofiju.

Cijeli taj sklop previranja nazvan je humanizmom i

Marko Marulić - skulptura Ivana Meštrovića

renesansom (preporodom). To je previranje zahvatilo još većeg zamaha kad je u Mainzu Johann Gutenberg upravo u vrijeme kad se Marulić rodio izumio umjetnost tiskanja knjiga. Riječ "revolucija" treba doista pažljivo upotrebljavati, ali se za taj izum može slobodno reći da je revolucionaran, jer je silno unaprijedio širenje knjiga a time i znanosti, umjetnosti, filozofije, pjesništva i književnosti. Američki povjesničari smatraju taj izum toliko važnim, da su njegovog tvorca između tisuću ljudi proglasili prvim čovjekom drugog tisućljeća.

U tom je vremenu rastao i razvijao se mladi Marko Marulić. Stekao je solidnu naobrazbu koju je neprekidno produbljivao. Ali s druge strane Marulić je rastao i razvijao se i pod utjecajem još jednog strahovitog "previranja", a to je sve veće i veće nadiranje turske velesile prema središnjoj Europi. U njegovoj je mladosti Bosna pala u turske ruke a ona, po Hrvatsku tragična bitka na Krbavskom polju 1493, koju je onako dramatično opisao pop Martinac iz roda Lapčana i što smo pred dva broja u ovoj "Riječi" mogli čitati, zbila se u njegovo muževno doba kad je imao 43 godine.

Jedno i drugo će Marulića silno obuzimati pa će

pod dojmom tih dvaju previranja i pisati svoja brojna djela.

Institucija

Njegovo najpoznatije djelo, kako je već na samom početku ovoga teksta spomenuto, zove se "De institutione bene vivendi per exempla sanctorum". To je djelo pred petnaestak godina prevedeno po prvi put na hrvatski i 1986. tiskano pod malo pojednostavljenim naslovom "Pouke za čestit život s primjerima". U uvodnim razmatranjima toga izdanja stoji da je djelo prvi put objelodanjeno "10. veljače 1506. kod Bernardina de Vitalibus u Mlecima", Tako piše Marko Tomasović pa dalje navodi mnoga izdanja: 1509 drugo izdanje a zatim slijede nova izdanja u različitim zemljama u Europi i to na originalnom latinskom jeziku i u prijevodima na njemački, francuski, španjolski, portugalski, talijanski i češki. "Od 1506. do 1686. Marulićev je *bestseller* tiskan 16 puta, a sasvim je sigurno da postoji još neka naklada kojoj se nije ušlo u trag. Povrh toga, objavljen je tridesetak puta i u prijevodima" piše Tomasović. Dakle doista *bestseller* prvoga reda. I nije to neka mala knjižica od možda nekoliko desetaka stranica. Hrvatsko izdanje koje držim u rukama i iz kojega ove podatke vadim ima format kao ova "Riječ" i ima 549 stranica Marulićevog teksta. Doista opsežno djelo.

Da prva naklada iz 1506. nije prva nego treća, otkrio je moj kolega i prijatelj fra Petar Runje. On je pred pet, šest godina, boraveći više godina u Rimu, "prekapao" Vatikanske arhive. Čitajući popise tadašnje Inkvizicije koje su knjige imali pojedini samostani, pronašao je da su neki samostani u Italiji imali Marulićeve Institucije koje su izdane prvi put 1498. a drugi put. 1499. Nije pronašao niti jedan primjerak tih izdanja, ali svjedočanstvo u Tajnom vatikanskom arhivu, da su ta izdanja postojala. O tome je fra Petar u časopisu "Marulić" već i pisao. Time Institucije postaju knjiga koja ima starost inkunabule. Inkunabulom se zove ona knjiga, koja je tiskana nakon Gutenbergova izuma a prije godine 1500.

Zanimljivo je spomenuti, da je sv. Franjo Ksaverski, suvremenik osnivača reda Isusovaca i veliki isusovački misionar po dalekom istoku na svoj put ponio samo dvije knjige: Brevijar i Marulićeve Institucije pa se taj njegov primjerak čuva kao sveta relikvija u isusovačkoj crkvi u

Madridu.

Sadržaj knjige jest ono što naslov kaže. Čitajući to danas, ne smijemo zaboraviti da je to djelo pisano pred pet stoljeća. Sve Marulićeve stavove mi danas ne moramo prihvatiti ali je još i danas zanimljivo čitati što je i kako je ljude pred pola tisućljeća zaokupljalo, o čemu rječito govore nebrojena izdanja. Ali da previše ne pričam ja, evo jednog malog izvatka iz opsežne knjige. Iz ovog malo opširnijeg citata moći će se naslutiti način razmišljanja i stil pisanja Marka Marulića.

O GAJENJU MIRA

Govorili smo o štovanju svećeničkog dostojanstva, a sada ćemo govoriti o gajenju i čuvanju mira. Čini se, naime, da ne štuje dovoljno ni svećenika ni biskupa onaj tko zanemaruje i prezire što taj svakodnevno nalaže za vrijeme svete mise. A biskup, okrenuvši se od oltara k narodu, običava reći: "Mir s vama!" - dajući nam, naravno, tom molitvom na znanje da treba živjeti u miru s bližnjima ako se želimo izmiriti s Bogom.

Kako čitamo u Postanku, patrijarh je IZAK, koji se nastanio u Geraru kod filistejskoga kralja Abimeleka, navukao na se zavist kad mu se imovina i čeljad umnožila i on se veoma obogatio. Bio je otjeran, dakle, pa je otišao i, tražeći uvijek iznova gdje bi mogao mirnije živjeti, naselio se u Beer Sebi. Ali kad je taj isti Abimelek, strahujući od moći onoga koga je uvrijedio, sam došao moliti njegovo prijateljstvo, Izak je zaboravio nepravdu i rado mu učinio što ga je molio. I pošto su međusobno sklopili savez i mir utvrdili zakletvom, iskazao je gostoprimstvo i priredio gozbu njemu i svima koji su došli s njim. Mogao se osvetiti svomu uvreditelju jer je već bio jači, ali kao što mu se nije suprotstavio kad ga je istjerivao, tako je pristao i na prijateljstvo kad ga je to molio. I da bi ga što više zadužio, pozvao ga je na sjajno i bogato pripremljenu gozbu. Toliko je on volio mir i slogu.

...

Kad svoje sugrađane među kojima je pukao razdor nije mogao smiriti riječima te su već potrčali k oružju, biskup je grada Gubbija UBALD nenaoružan srnuo među koplja i trgnute mačeve, bacio se na zemlju i legao i nije se podigao dok oni, misleći da leži ranjen, nisu zaboravili svoju međusobnu mržnju i počeli njega sažaljevati. Ležeći na zemlji prekinuo je bitku koju stojeći na nogama nije mogao spriječiti. No smionim i neustrašivim u pogibelji učinila ga je ljubav prema miru. Taj je isti ponizno moleći stupio pred cara Friedricha - koji je bio ogorčen i gnjevan na

stanovnike Gubbija te zbog toga uzeo od njih taoce i nametnuo im težak danak u novcu - i umilostivio ga tako da im je on i novac poslao natrag i vratio taoce, a njega, iskazavši mu najviše počasti, dao na odlasku otpratiti do kuće. I tako dobri pastir u tolikoj uznemirenosti svojih ovaca nije nikako mirovao dok nije priskrbio sigurnost postavši im ishoditeljem i glasnikom mira kojemu su se jedva nadali.

Druga latinska djela

Drugo Marulićevo latinsko djelo Evangelistarium (Evandelistar), je tiskano još prije Institucija. Kako je fra Petar pronašao u Vatikanskom arhivu, to je djelo tiskano 1487. u gradu koji se zove Regio Emilia. To je dakle druga Marulićeva inkunabula i mlađa je od prve hrvatske tiskane knjige "Misal po zakonu rimskoga dvora" samo pet godina. I ovo je djelo, kojemu su sadržaj također pouke za krepstan život prema tekstovima Evandjelja, doživjelo mnogo izdanja.

Još jedno Marulićevo djelo na latinskom treba svakako spomenuti a to je ep "Davidias" (Spjev o kralju Davidu). Taj je spjev od gotovo 7000 stihova (dobro ste pročitali) ostao u rukopisu sve do godine 1954. Mirko Tomasović u opisu Marulićevih latinskih djela kaže za Davidijadu: "Da taj velebni spjev nije ostao u rukopisu, njegov bi odjek u naznačenom razdoblju bio zacijelo ravan odjeku Institucije i Evandelistara a Marulića bi uvrstio među najviđenije humanističke pjesnike".

Daleko bi nas odvelo kad bismo ovdje o svakom Marulićevom djelu htjeli nešto zapisati. Ovdje ću samo još nekoliko latinskih naslova spomenuti i u zagradama dodati prijevode ali bez namjere da napravim potpun popis: Quinquaginta parabolae (Pedeset priča), De humilitate et gloria Christi (O poniznosti i slavi Kristovoj), Dialogus de laudibus Herculi (Dijalog o pohvalama Herkula), Carmen de doctrina Domini nostri Jesu Christi (Pjesma o nauku Gospodina našega Isusa Krista), Animadversio in eos qui beatum Hieronymum Italum esse contendunt (Odgovor onima koji bi htjeli da je blaženi Jeronim bio Talijan)...

Hrvatska djela

Marulićevo opus na hrvatskom je manje opsežan ali promatran s gledišta hrvatske književnosti značajniji. On nije prvi koji je počeo pisati stihove

na hrvatskom, ali je prvi koji je na hrvatskom napisao opsežna književna djela. On je svoja pjesnička djela pisao po, kako sam kaže, "običaju naših začinjavac" misleći na stare glagoljaše koji su prepjevali biblijske i liturgijske tekstove ili po koju pjesmu i sami izvorno ispjevali. Svi su oni ostali anonimni pjesnici. Hrvatske pjesnike ispred sebe on naziva "začinjavcima" da bi svojim razrađenim stilom i u mnogočemu usavršenim jezikom kojim je pisao, sam postao hrvatski začinjavac i odmah veliki pjesnik i književnik. Svoj veliki spjev - "Judita" - ovako naslovljuje:

Libar
Marka Marula Splićanina
u kom se uzdrži istorija svete udovice
Judit
u versih hrvacki složena
kako ona ubi vojvodu Oloferna
po sridu vojske njegove
i oslobodi puk Izraelski
od velike pogibli

Ovaj je ep napisan već 1501. godine ali je tiskan tek dvadeset godina kasnije, dakle 1521 u Bnech tj. u Mlecima. Nakon toga su u dvije sljedeće godine izašla još dva izdanja što rječito govori o velikoj obljubljenosti ovog djela na hrvatskom.

Još prije nego je spjevao Juditu, Marulić je već jedan spjev bio napisao a to je "Istorija od Suzane". Njime je zapravo Marulić otvorio vrata hrvatskog književnog pjesništva po uzoru starih začinjavaca ali daleko nadilazeći svoje uzore u književno-umjetničkom smislu.

Ali evo i jednog Marulićevog teksta na hrvatskom jeziku. Dakako, njegov jezik nije današnji jezik i još k tome pisao je, točnije rečeno stvarao je jezik na temelju glagoljaša "začinjavaca", kako ih je on sam zvao, i na temelju jezika kojega je bio od matere naučio, a to je tadašnji čakavski govor grada Splita. Marulić je pratio zbivanja u svijetu a na ona u susjedstvu gledao je s mnogo strepnje. Sve snage svojega uma upotrijebio je, kako bi kršćanski svijet ponukao da se suprotstavi nadiranju "pogana" kako je on nazivao turske Osmanlije. Nažalost nije u tom nastojanju imao mnogo uspjeha, kao uostalom ni drugi, na pr. Bernardin Frankopanski koji je preživio Krbavsku bitku. Zbog svega toga Maruliću je ostala još jedina utjeha u molitvi pa je u svom stilu napisao "Molitvu suprotiva Turkom". Ta je molitva napisana na čakavskom narječju pa je naglasak često drugačiji nego u današnjem

književnom jeziku. Budući da sam ja rođen u čakavskoj sredini, to onda poznajem barem današnji čakavski naglasak, pa ću ovu pjesmu prepisati tako da ću tamo gdje se čakavski naglasak razlikuje od štokavskog stavljati naglasak nad slovo. Za kratki slog će biti znak: ` a za dugi znak: ^. Tako je na pr. riječ "molitva" u štokavskom naglašena na prvom slogu i taj slog je kratak, dakle: mòlitva. U čakavskom je naglašen (barem je tako u žmanskom, a ja druge čakavske govore ne znam) drugi slog i taj slog je izrazito dug. Dakle: molítva! Manje poznate riječi tumačim neposredno iza njih u zagradama.

Molitva suprotiva Turkom

Svemògi Bože moj, kim svaka postàju (sve nastaje),

odvrati jur (već) gnjiv tvoj, ter pomiluj naju (nas).

Ostàvi zlu volju, pozri (pogledaj) na virni puk, gdi trpî nevolju svak čas od turskih ruk.

Luge, sela, grade popliniv s` žegòše muže, žene, mlade svezav povedòše.

Ubiše junake, koji se rvihu, a ine nejâke u sinžir (lanac) vedihu.

Sinke porobiše od krila materân i jošće činiše njih vašćine (sramotu) kćerân.

Dalêč rastavljàju od draga milòga tih tamo prodaju , a simo inòga.

E Bože, odnesi jur (već) taj bič od naju (nas), a nad njih nadnesi, ki no te ne znàju.

Tebi vapijêmo, tužêći u plaču

Tvoji smo, a ginemo, pogàni nas tlaču.

Radi su svih požrît, nigdâr krvi siti,

sve će, diju (velim), podrît, a puk tvoj pobîti....

Utêći prid njih zlom jur nimamo kuda, ner (nego) pod tvojin krilôn, ki kraljùješ svuda

Lahko sve njih sile ti moreš ustàvit, ke su odlučile s tobom nas rastàvit....

Niki su prognâni iz baščine svojè a niki prognâni u sužanjstvu stojè.

Taj plače dičicu, taj muža, taj ženè, plače brat sestricu, a sestra bratca nje.

Jur dopre do tebe vapaj i suze njih, ne dâj da povedè neviran Turak svih.

To je samo kraći izbor iz te podulje pjesme pa se iz ovog izvatka nê može pročitati ono što je tek Luko Paljetak uspio uočiti, da je naime Marulić i u ovom djelu u akrostihu (početna slova stiha) na latinskom izrazio svoju vjeru: Solus Deus... U prijevodu: "Samo nas Bog može spasiti od nevolje naših neprijatelja Turaka svojom beskonačnom moći".

Mnogi su umni ljudi i pjesnici u prošlim stoljećima izražavali pohvale Maruliću u stihovima. U ovom našem stoljeću svoju pohvalu velikom Marulu ispjevao je u Marulovom jeziku drugi velikan hrvatske poezije - Tin Ujević:

Oproštaj

Ovdi usrid luke naša mlada plavca (lađa)

Uzdvigla je jidra voljna, smina i nova.

I hoteća pojti putom svoga plova

Gre prez kog vojvode al zakonodavca.

Budi da (makar) smo virni krivovirna pravca,

Ništar manje čtimo (čitamo) - kako i zemlja ova

Ki va versih libar množ harvacki skova -

Marulića Marka, splitskog začinjavca.

U lipom jeziku, gdi "ča" slaje zvoni,

Mi dobročasimo (pozdravljamo) garb (grb)

slovućeg (slavnog) greba (groba)

I tokoj (takđer) ti napis dijački i stari.

Zbogom, o Marule! Pojti ćemo, poni (jer)

Žaju (žedu) imimo velu sunčenoga neba:

Korugva (zastava) nam ćuhta (leprša); gremo

(hajdemo), mi puntari (buntovnici)!

* * *

Edvin Bukulin

Upotrijebljena literatura:

Marko Marulić, *Pouke za čestit život s primjerima*, Zagreb 1986.

Marko Marulić, *Judita*, Zagreb 1998.

Kombol - Novak, *Hrvatska književnost do preporoda*, Zagreb 1992

N. Milićević - A. Šoljan, *Antologija hrvatske poezije*, Zagreb 1966.

Tko pjeva , zlo ne misli

O hrvatskoj mladeži i srpskoj "kuruzi"

Subota, na autocesti sam za Darmstadt,
Izlazim van!

Polemika o nastupu srpskih pjevača u Hrvatskoj dobiva sve više na značenju. Posebno tada kada se zbivanja u domovini izravno odraze (projiciraju) na zbivanja u našoj regiji. Činjenica je, što je većini nas i poznato (a možda i nije), da se posljednjih nekoliko mjeseci u hrvatskim diskotekama rajnsko-majnskog područja nedjeljom svira ponajviše srpska narodna glazba ili se upriličuju koncerti srpskih pjevača (Lepa Brena, Ceca, Dragana itd.), koji su zavidno dobro posječeni.

U čemu je zapravo problem?

Korijeni i podrijetlo srpske narodne glazbe proizlaze iz turske glazbe, koja je oko pola tisućljeća, dakle tijekom cijele turske vladavine Balkanskim poluotokom, bila nazočna i kao jedini preživjeli "umjetnički" spomen turske kulture ostala i bila prihvaćena od "raje".

Dok je u Hrvatskoj koja je bila podijeljena raznim utjecajima (Austro-Ugarska na sjeveru, Mletačka Republika na jugu, Osmanlijsko carstvo u Bosni), nadvladao stil "mediteranske glazbe", u Srbiji i zemljama zapadno od Drine koje u prošlih 500 godina nisu poznavale nikakvu vlast osim turske, sve se više udomaćivala turska glazba i postala temeljnim obilježjem tamošnjeg naroda. Tako su Srbi, kao najmnogobrojniji narod svih dosadašnjih

Jugoslavija, pogotovo tijekom 20. stoljeća u većini izvodili i slušali tu vrstu glazbe, koja se (kao i dosta toga) preko noći od turske pretvorila u srpsku.

Iz svega rečenog nije pak jasno, zašto sam sklon današnju hrvatsku mladež osuđivati, kad sam ionako kao i drugi, unatrag najmanje deset godina, navikao na srpsku "estradnu kuruzu". A uostalom Hrvati iz Bosne su stjecajem prilika u nju rođeni...

Što me to odjedanput peče i smeta?

Mislim da mladi, bili oni iz BiH ili iz RH, olako prelaze preko svih hrvatsko-srpskih ratova (posebno ovoga zadnjeg, od kojeg su još svježije rane), što im ne uzimam za zlo, jer oprostiti je kao prvo časno i kao drugo kršćanski: tko pjeva, zlo ne misli - zar ne? Ali žalosno je, što svjesno ili nesvjesno, plativši ulaz, dakle svojom nazočnošću, indirektno potpomažu sadašnji rat na Kosovu ili možda stvaraju preduvjete za pripremanje budućeg rata na Hrvatsku (... jer: Tamo gde je Srbin - tu je i Srbija! Tko se ne osveti - taj se ne posveti! itd.). Tu ostajem bez teksta, doslovce rečeno.

U posljednje vrijeme ima sve više "naroda i narodnosti" subotom u "našoj" diskoteci, što je, mislim, izravna posljedica nedjeljnih nastupa. No što je, tu je!

Ulazim u diskoteku - Jugoslavija u malom!

Ante Marinčić

Podsjetimo se . . .

Bolji hrvatski smo htjeli početi govoriti postupno, bez napora i prisile, odviknuti se od krive uporabe prvih nekoliko riječi i zamijeniti ih boljima. Jesmo li uspjeli ? Ispitajmo sami sebe ! Tih nekoliko riječi ne moraju biti baš one koje su dosada navedene u ovoj rubrici, ali neke možda jesu. Ponovimo zato u najkraćem obliku ono što je razloženo u prijašnja tri broja "Riječi".

izlazimo iz autobusa - a ne silazimo s autobusa
hladno pivo - a ne hladna piva
dobar tek, u slast - a ne prijatno
trenutačan, u trenu - a ne momentani, u momentu
(nikad - momentalan)
rabimo alat - a ne koristimo alat
dobra večer - a ne dobar večer, dobro veče
sljedeći molim - a ne slijedeći molim
obitelj - a ne familija
stube, postupno - a ne stepenice, postepeno
recimo radije: postelja nego krevet, objed nego ručak.

Nadnevak, datum i pravilna uporaba

Prije pojašnjenja o pravilnoj uporabi nadnevka napomenimo ukratko da je nepotrebno rabiti riječ latinskog podrijetla "datum", bez obzira koliko se udomačila u govornom hrvatskom jeziku, kad postoji čista hrvatska riječ potpuno istovjetnog značenja - "nadnevak".

No prijedimo na uporabu. Koji je danas nadnevak - peti prosinac ili peti prosinca ? A što ako nije prosinac nego veljača - recimo osma veljača ili osmi veljače ? Svi ćemo se odmah složiti da "osma veljača" znači osmu po redu veljaču u nizu kada se što događa, ponavlja već osmu godinu u mjesecu veljači, na primjer neka obljetnica. Sukladno tome i peti prosinac znači peti mjesec prosinac u nekom nizu. Nadnevak se označava izrazima "peti prosinca i osmi veljače" što je skraćeni oblik punog izraza - "peti dan mjeseca prosinca, osmi dan mjeseca veljače".

Čemu "upražnjavati" ?

Zašto se u inače pohvalnoj potrazi za pravim hrvatskim riječima, povjerovalo kako je "upražnjavati" jedna od njih ? Zašto se moglo čuti "upražnjavati šport, upražnjavati metodu" ? "Upražnjavati" nije stara, oživljena, hrvatska riječ, nego rusizam koji je u hrvatski jezik došao - a kako bi nego preko - srpskog. Zato se "bavimo športom, primjenjujmo metodu, provodimo slobodno vrijeme", a nemojmo upražnjavati.

Spomenimo i riječ "upražnjen" koja, usprkos varljivoj sličnosti, ne potječe od "upražnjavati", nego "uprazniti", što je isto rusizam. Hrvatski se kaže (is)prazniti, pa radno mjesto, položaj, stolica nije upražnjena, nego je prazna (ili često - slobodna).

Nadležnost ili mjerodavnost

Riječ "nadležnost" (pre)često susrećemo u zakonskim i pravnim spisima. Ta je riječ međutim srbizam ruskog podrijetla i u hrvatskom se pojavljuje od 1918. godine (od tada je Beograd postao "nadležni" centar i nama Hrvatima). U starijim hrvatskim spisima nema te riječi nego nailazimo na "ovlast" i "mjerodavnost", pri čemu im značenja nisu istovjetna. "Mjerodavnost" označava pravo nekoga na nešto (odluke, rješenja, zahtjeve, provedbe i sl.) koje ima po svom položaju i ulozi, a ostvaruje ga u svom interesu, dok "ovlast" označava pravo dobiveno od nekog nadređenog

i ostvarivanje tog prava u interesu tog nadređenog. Tako je, na primjer, vlada ili sabor **mjerodavna** u određivanju kazna za prometne prekršaje, a prometna policija **ovlaštena** naplatiti kaznu od prekršitelja. U oba primjera nadomjestili smo srbizam "nadležan", s hrvatskim rječima "mjerodavan" i "ovlašten" koje nam pored toga omogućavaju i veću točnost izražavanja.

Poticaj umjesto podstreka

"Podstrek, podstrekač, podstrekavanje, podstrekavati" su rusizmi koji su se znali pokatkad pojaviti u hrvatskom, ali nisu bili prihvaćeni, sve dok nam ih prošla zajednička država nije nametnula. Proširili su se iz sudstva - u kojem je opet najviše bilo Srba - i na svakodnevni govor. Njihov prizvuk je uglavnom negativan, jer se u tom smislu najviše rabio na sudovima ("podstrek na zločin", "podstrekač na pobunu"). Izostavimo potpuno te riječi iz uporabe i zamijenimo ih onima koje od davnine nalazimo u hrvatskom jeziku: poticaj, pobuda (a ne podstrek), poticatelj, huškač (a ne podstrekač), poticanje, pobuđivanje, podjarivanje, huškanje (a ne podstrekavanje), poticati, pobuđivati, podjarivati, huškati (a ne podstrekavati). U ovom obilju hrvatskih riječi lakše ćemo izbjeći i jednostrani negativan prizvuk, jer "poticati, pobuđivati, poticatelj" rabimo pretežito u pozitivnom, a "podjarivati, huškati, huškač" u negativnom smislu.

Teškoće s povratnim glagolima

Prisjetimo se - to su glagoli s dodatkom "se" (skraćeno od "sebe") koji tako označavaju da se radnja vrši na subjektu, ili da je subjekt ujedno i objekt. Primjer već imamo u prvoj riječi ovog odlomka - mi prisjećamo sebe, pa dodajmo: ljutim se, plašim se, dotjerujem se (ja ljutim, plašim, dotjerujem sebe a ne nekog drugog). Mnogi povratni glagoli rabe se u istom značenju i u nepovratnom obliku kad umjesto rječice "se" naprosto stavimo objekt: ljutim prijatelja, plašim djecu, dotjerujem auto. To izgleda jasno, ali ima povratnih glagola kod kojih vrlo često griješimo !

Prvu grješku činimo uporabom nepovratnog umjesto povratnog oblika. Zašto čujemo: on odmara poslije teškog rada ? Koga odmara - sebe ? noge, ruke ? nekog drugog ? Zato je pravilno: on **se** odmara poslije teškog rada, odmara noge nakon dugog hoda, odmara konja nakon utrke. Slično je s glagolima preseliti, iseliti, iseljavati. Reći: preselio sam, mnogi su iselili, ljudi iseljavaju - nije dovoljno. Koga ili što sam preselio ? Sebe ili ured ? Koga su mnogi iselili ? Sebe ili djecu ? Zato je pravilno: preselio sam **se**, preselio sam ured, mnogi su **se** iselili, mnogi su iselili djecu, ljudi **se** iseljavaju, ljudi iseljavaju stare i nemoćne.

Druga grješka dolazi iz kajkavskog narječja. Teško ćemo ju naći u pisanom hrvatskom, ali zato utoliko češće u govornom ! Radi se o uporabi neprijelaznih glagola u povratnom obliku, dakle s povratnom zamjenicom "se". Međutim ako je glagol neprijelazan, znači onaj koji ne može imati izravni objekt (u akuzativu - vidi također "Riječ" broj 19, primjer glagola "koristiti"), ne može mu ni subjekt istodobno biti objekt - ne može biti povratan. Evo primjera: sjednite se, dijete se plače. Ne možemo niti sjesti, niti plakati bilo sebe bilo koga drugog ili nešto, jer su oba glagola neprijelazna. Zato je pravilno: sjednite ! ... dijete plače.

Treća grješka je jedina malo složenija. Ima glagola koji u povratnom i nepovratnom obliku imaju različito značenje, pa uporabom pogrješnog oblika mijenjamo značenje rečenog. Na primjer "zahvaliti" i "zahvaliti se" nije isto, jer prvo je izričaj zahvalnosti, a drugo pristojno odbijanje ili žaljenje što se ponudeno ne može prihvatiti. Tako "zahvaljujemo na ponuđenoj službi" kad nam je ponuda dobrodošla i rado ju prihvaćamo, a "zahvaljujemo se na ponuđenoj službi" kad cijenimo ponudu, ali ju iz bili kojih razloga ne možemo ili ne želimo prihvatiti.

Priredio Ivo Andrijević

*Izvor: Govorimo hrvatski, jezični savjeti
Hrvatski radio, Zagreb 1997.*

Kineski boks (Kung Fu) u okviru zajednice

Šport je prije svega zdrava fizička aktivnost, ali je osim toga uvijek bio spona za okupljanje i zbližavanje ljudi. S obzirom na to, s velikim zanimanjem je početkom ove godine počeo trening Shaolin Kung Fu-a pod vodstvom Ante Marinčića. Ta stara kineska, borilačka, obrambena vještina se tradicionalno prenosi s naraštaja na naraštaj i to već više od 1500 godina (po nekim izvorima i puno više). Ona kroz fizičku stegu tijela sažima i izostrava duhovna načela kao što su:

- pristup prema drugima i poštivanje osoba, posebno štovanje starijih,
- promišljenost i suzdrživost u svim okolnostima,
- razvija svijest o potrebi pomoći u nevolji,
- razvija individualnost pojedinca, bez povrede bilo kakvih granica

Jednostavnost i istovremeno složenost kombinacija obrane od davnina privlači čovjeka.

Zbog toga nije ni čudno da u Kini žive ljudi koji cijeli svoj život usavršavaju Kung Fu. Ta je vještina stoga i više od športa; usavršavanje tehnike disanja, kretanja i na kraju odnos prema samom životu. U europskim zemljama je Kung Fu postao poznat široj javnosti tek poslije filmova Bruce Lee-a ("Na zmajevu putu", "U zmajevu gnijezdu", itd.).

Hrvatska kulturna zajednica se nije puno dvoumila oko stvaranja Kung Fu - momčadi, iako je sama ideja došla sasvim slučajno. Pobrnila se za dvoranu (A.-Gruner-Schule, Lehrstr.10, Wiesbaden) i osigurala trenera. Kako je iz skromnog proračuna HKZ-a bilo nemoguće izdvojiti honorar za trenera, to su preuzeli roditelji (30.- DM po djetetu mjesečno). Time su stvoreni skoro svi uvjeti, da se Šime, Dario, Kristijan, Benjamin, Josip, Suzana, Tanja i Vedran svakog ponedjeljka (16:30 do 18:00) pomalo približe putu zmaja.

Ante Marinčić

Voditelj Ante Marinčić s mladim sljedbenicima

Kugla je okrugla

Kuglanje za članove i prijatelje HKZ-a

Red je na Danici Tropšek

Jedanput mjesečno, svake treće subote u mjesecu okupljaju se ljubitelji kuglanja u kuglani katoličke zajednice Maria Hilf u Kellerstr. 37 u Wiesbadenu. Ne vole svi to kotrljanje kugle jednako, niti su svi podjednako vješti i dobri kuglači, ali svi se jednako vole sastati, porazgovarati, zabaviti i našaliti. Grupa kuglača koji uglavnom redovito dolaze broji desetak članova uz još njih nekoliko koji povremeno dolaze. Kuglamo tri sata (od 19 do 22 sata) što bi za samo kuglanje bilo dovoljno, ali u šali i smijehu vrijeme najčešće prebrzo prođe.

Za zagrijavanje se obično prvo natječemo u pojedinačnom takmičenju. Povelike razlike u sposobnostima pojedinki i pojedinaca pritom nimalo ne smetaju jer, koliko god je izjednačeno nadmetanje nekolicine članova za prvo mjesto, još je napetije ono za zadnje mjesto zbog većeg broja kandidata. Dobro

zagrijani krećemo onda u momčadsko natjecanje, uz burno bodrenje svake grupe, kad je na redu njihov suigrač. A kako kugla nije samo okrugla nego i hirovita, uvijek ima iznenađenja i velikih obrata u igri, pa je uvijek napeto do zadnjeg bacanja. Zato je razumljivo veliko veselje kad jedna momčad nakon mnogih promašaja ipak uspije pobijediti. No kako pobjednici obično počaste pićem ni gubitnici ne izgube puno!

Kuglana je uvijek dobro opskrbljena pićem, pa ne moramo kuglati žedni, niti nam se grlo može osušiti od neprekidne priče i vatrenog navijanja.

Mi "redoviti" kuglači još jednom srdačno pozivamo ostale članove i prijatelje HKZ-a da jednom, neke treće subote u mjesecu, od 19 sati zavire u kuglanu župe Maria Hilf. Zabavna večer im je zajamčena.

(BA_n)

Branko Crnković u punom zamahu

Dvostruko državljanstvo

SPD je u predizborni program, pored ostalog, uvrstila uvođenje dvostrukog državljanstva. Stoga je njihova pobjeda na izborima u zajednici sa "Zelenima" obradovala mnoge strane građane. Porasle su nade da će uz strancima naklonjeniju politiku biti moguće i dvostruko državljanstvo. Savezni ministar unutrašnjih poslova razradio je i odgovarajući zakonski prijedlog u kojem su sadržani određeni uvjeti za dobivanje dvostrukog državljanstva, na primjer prihvaćanje ustava i zaštita ustavnosti, nekažnjavanje, doprinos socijalnom osiguranju tijekom najmanje 5 godina, dovoljan životni standard bez potrebe za socijalnom pomoći.

CDU i CSU su se prijedlogu usprotivile i započele skupljanjem potpisa diljem Njemačke protiv dvostrukog državljanstva. U pokrajini Hessen je to ujedno zlorabljeno u predizbornom nadmetanju kako bi se raspoloženje njemačkih građana protiv stranih iskoristilo za izbornu pobjedu.

SPD, "Zeleni" i Vijeće stranaca su tijekom tri subote krajem siječnja - početkom veljače na svojim štandovima nastojali građanima objektivno objasniti prednosti dvostrukog državljanstva i zašto ono njemačkim građanima ne donosi nikakve nedostatke. To je nažalost najčešće bilo nemoguće zbog vrijeđanja stranaca i neobuzdanih osjećaja netrpeljivosti prema njima. Vijeću stranaca su čak stizala prijeteća pisma.

18. siječnja sam na sjednici Odbora Gradske skupštine za pitanja neprijateljstava prema strancima u ime Vijeća stranaca najoštrije osudio akciju prikupljanja potpisa. CDU i "Republikanci" su opravdavali akciju. Crkve u Njemačkoj su o tome zasad uglavnom šutjele. 2. veljače je predsjednica Vijeća stranaca, Makbule Yaras trebala u Gradskoj skupštini govoriti o dvostrukom državljanstvu i prikupljanju potpisa protiv njega. To joj je jedva uspjelo zbog velikog protivljenja Republikanaca. Istog dana je Vijeće stranaca na svojoj sjednici najoštrije prosvjedovalo protiv akcije skupljanja potpisa, koja je postala sredstvom ispoljavanja općeg neprijateljstva prema strancima.

Bila su pročitana i prijeteća pisma koja je Vijeće stranaca primilo. Zaključeno je da je najvažniji zadatak Vijeća - rad na poboljšanju odnosa njemačkih i stranih državljana - vrlo otežan.

Ishod izbora u Hessenu pokazao je da je određen broj birača, potaknutih samo netrpeljivošću prema strancima, odlučio o izbornoj pobjedi CDU. Zato postoje opravdane bojazni kakva će biti politika nove pokrajinske vlade prema strancima. I sam zakon o dvostrukom državljanstvu je doveden u pitanje, jer ga mora odobriti Bundesrat, a u njemu je izborima u Hessenu promijenjen odnos snaga tako da sad CDU/CSU i FDP imaju većinu.

Činjenica da je kod prikupljanja potpisa velik dio potpisnika naprosto potpisao "protiv stranaca" ni ne znajući točno o čemu se kod prijedloga zakona o dvostrukom državljanstvu radi, u svakom je slučaju zatrovala odnose među njemačkim i stranim građanima i pokazala koliko je ulica nepogodno mjesto za rješavanje osjetljivih društvenih i pravnih pitanja.

Pomoć udrugama stranaca

Odbor Vijeća stranaca za raspodjelu sredstava raspravljao je o pomoći koju dobivaju udruge stranih građana. Znano je da visina pomoći ovisi o aktivnosti pojedine udruge, a da Odbor o tome prosuđuje na osnovi upitnika i potvrda o uporabi dobivene pomoći koje svaka udruga mora poslati Odboru svakog polugodišta. Vrlo je važno da se zadani rokovi poštuju kako bi u vrijeme zasjedanja Odbora bio moguć uvid u rad udruge. U protivnom, gubi se pravo na daljnju pomoć. Isto tako i nedovoljna aktivnost može biti uzrokom smanjenja ili čak ukidanja pomoći.

Čest je slučaj da udruge ne surađuju dovoljno s Vijećem stranaca. Na primjer: od oko 30 udruga koje dobivaju pomoć, samo 3 su sudjelovale na uličnom štandu postavljenom za objašnjenje prijedloga zakona o dvostrukom državljanstvu.

Doppelpass

Ich lebe hier in Deutschland, in Hessen, schon über dreissig Jahre als Ausländer. In diesen dreissig Jahren habe ich das politische Leben in der BRD, und Hessen, sehr aufmerksam beobachtet. Ich bin keiner Partei beigetreten, aber ich war schon immer eher der CDU zugeneigt als der SPD oder einer dritten Partei. Ich habe auch die letzten Wahlen in Hessen aufmerksam verfolgt und (fast) alle öffentlichen Diskussionen dazu angehört. Ich habe auch alle Argumente für und wider die Kampagne der Unterschriftensammlung gegen die doppelte Staatsangehörigkeit gehört.

Ich habe die ganze Unterschriftensammlung als ungeheuer problematisch empfunden. War sie organisiert nur aus Sorge, dass die doppelte Staatsangehörigkeit für Ausländer Deutschland schaden könnte? Oder war Sie eher willkommene Hilfe während der Wahlkampagne, um den Mut der Wähler gegen den politischen Widersacher zu richten? Hat man nicht dabei wissentlich die fremdenfeindlichen Emotionen, die es in der Teilen der deutschen Bevölkerung gibt, zu Wahlzwecken ausgenutzt?

Das Staatsbürgerschaftsrecht sollte man so reformieren, dass man die Sache selbst entfetischert. Die Staatszugehörigkeit ist kein Fetisch, wie man den Eindruck bekommen kann, wenn man die deutschen Diskussionen darüber hört. Wenn einer wie ich, und ich bin nicht der einzige, schon über ein Vierteljahrhundert in einer Stadt lebt und noch immer als Ausländer, als Fremder, gehalten wird, dann stimmt irgendwo was nicht. Ich bin nicht bereit förmlich auf meine Herkunftsbürgerschaft zu verzichten, weil das ein Rückschritt bedeuten würde. Natürlich könnte ich formel die Entlassung aus meiner Staatsangehörigkeit beantragen, um die deutsche zu bekommen, und dann anschliessend meine ursprüngliche wieder beantragen und bekommen, wie es schon viele getan haben. Es

ist aber unter meiner Würde, dieses Spiel zu spielen. Es ist auch ein Menschenrecht zu der eigenen Heimat enge Beziehungen zu behalten, um nicht beim Besuch dort ein "Fremder von Amts wegen" zu sein.

Das Staatsbürgerschaftsrecht sollte eine rein administrative Angelegenheit werden. Derjenige, der in einer Stadt de facto lebt, ist de facto ein Bürger dieser Stadt, und somit Staatsangehöriger des Staates, in dem die Stadt liegt, wenn in Hessen, dann hessisch, wenn in Deutschland, dann deutsch, wenn in Europa, dann europäisch... Dies soll man auch de jure anerkennen, und nicht jahrzehntelang eine Gruppe Menschen künstlich als Fremde halten, also den Ist-zustand auch rechtlich anerkennen.

Integration! Das ist das Wort, das die CDU/CSU oft gerne ausspricht. Wir halbwegs geduldete Menschen aus dem Ausland spüren, dass die CDU/CSU **Assimilation** meint. Dagegen wehren wir uns.

Es gibt sehr viele Deutsche die Jahrhunderte im "Ausland" lebten, aber nicht zur Assimilation gezwungen wurden. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurden viele vertrieben. Zu Unrecht, weil diese Deutschen Staatsbürger auch jener Länder waren und sind. So gibt es heute viele Menschen in Deutschland, die Inländer sind, obwohl sie aus dem Ausland kommen, und viele Ausländer, obwohl sie aus dem Inland kommen. Absurd!

Fazit: Die Unterschriftensammlung war weder demokratisch, und noch weniger christlich. Eine Minderheit in Deutschland, die in Deutschland trotz allem bleiben wird, hat man damit verletzt. Menschen, die in Deutschland leben, aber aus anderen Ländern kamen, haben schon jetzt Deutschland nachhaltig verändert und werden es noch tun. Sich selbst aber noch nachhaltiger. Ich meine das nicht negativ. Und das ist gut so, und davor braucht man keine Angst zu haben.

Edvin Bukulin

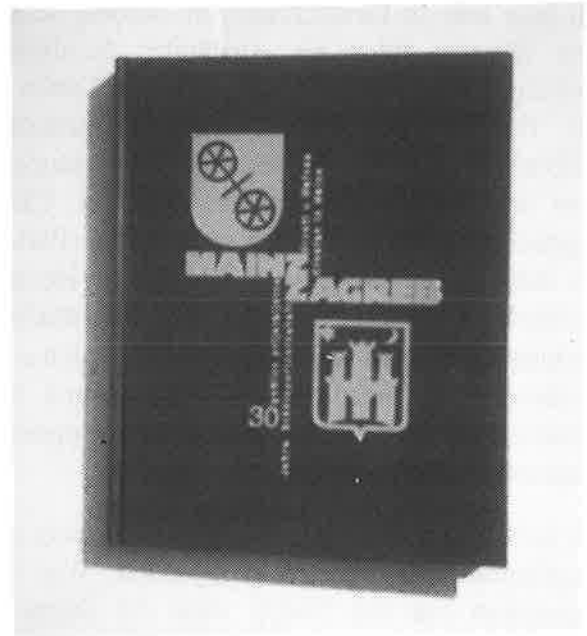
Mainz-Zagreb - 30 godina prijateljstva

HKZ Mainz izdala vrlo zanimljivu knjigu

U izdanju "Hrvatske kulturne zajednice Mainz" (HKZ-Mainz) prikazani su u dvostrukoj monografiji gradovi Mainz i Zagreb. Pored kulturnih i povijesnih obilježja ovih gradova koje povezuje partnerstvo od 1967. prikazane su bitne postaje hrvatske iseljeničke zajednice u glavnom gradu njemačke pokrajine Rheinland-Pfalz. Ovo dvojezično izdanje, u izvanrednoj tehničkoj opremi, vrsna je posjetnica ne samo zaslužnih članova HKZ-Mainz nego i za sve nas u njemačkoj dijasopori.

Prijateljstvo je rijetko ljubav na prvi pogled. Tako je na početku prijateljstva gradova Mainza i Zagreba postojao tek interes. Pitanje koje je tadašnji mladi dogradolnačelnik grada Mainza, gospodin dr. Josef Hofmann postavio parlamentu savezne njemačke vlade glasilo je: **"Smatra li se osnivanje partnerskih odnosa sa gradovima zemalja istočnog bloka korisnim za njemačku vanjsku politiku?"** Jugoslavija tada još nije imale diplomatske odnose sa SR Njemačkom. A i u pozadini pitanja, koje u to vrijeme postavlja gosp. Pero Pirker, tada sekretar partije, naziremo interes: **"Što bih ja trebao učiniti da moj hrvatski narod tako dobro živi kao i Vaš (njemački op.a.)?"** Mnogi su odgovori dani u tri protekla desetljeća. Neke pronalazimo u zbirci tekstova i slika u spomenutom djelu, ali na ponekim stranicama nalazimo i nova pitanja. Podnaslov ovdje predstavljene knjige izražava i sudbinu iseljeničke nacije: Hrvati u Mainzu! Postali smo "Gastarbeiteri". Je li samo na korist njemačkoj otvorenoj tržišnoj politici ili i živimo **"...tako dobro"** kako nam je još šesdesetih godina zaželio gospodin Pirker? ...Odgovora je mnogo. Knjiga prikazuje životne situacije od kojih su nam mnoge tako bliske kao da su prizori iz vlastitog života.

U gostoprimstvu se zrcali zrelost civilizacije i bogatstvo kulture svakog naroda. U tridest godina prijateljstva gradova stvoreno je mnoštvo uspješnih poslovnih, kulturnih i

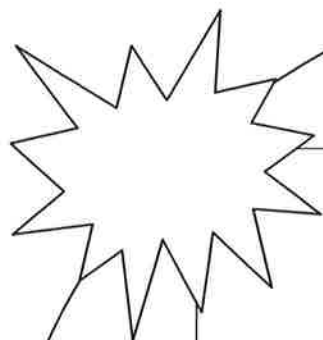

međuljudskih veza. Sadržaji prijateljskih veza su ne samo srdačni i bogati, nego i zahtjevni.

"Prijateljstvo nije samo dragocjeni dar, već i stalna obveza"! To su uvodne riječi koje obilježavaju tri desetljeća zajedništva. Knjiga "Mainz-Zagreb" predstavlja shvaćanje te obveze od strane "Hrvatske kulturne zajednice Mainz". Obveze koje nisu nimalo lake, a uz neminovna razočaranja ponekad čak i neugodne. Ipak izdanje monografije se može predstaviti kao plod uspješnog rada. Dobili smo knjigu čiji sadržaj nas ispunjava ponosom, ne samo poradi ljepote zagrebačkih krajolika, urbane arhitekture i bogatstva hrvatske kulturne tradicije iz domovine, nego i spoznaje kako su i tisuće hrvatskih migranata svojim doprinosom utkani u gospodarski i kulturni život prijateljskog nam grada Mainza.

Ova knjiga je svojevrsna "putovnica" koja nas pravom legitimira kao svjetske građane. I danas kada se sve češće pojavljuje ružna slika protivljenja multikulturnoj tradiciji, možemo s ponosom pokazati ovu knjigu i to ne samo u Mainzu.

Ivica Košak

**Prijevod i s hrvatskog na njemački
ili
s njemačkog na hrvatski**

Sve prevodim bez razlike radi li se o formularima,
pravnim ili drugim tekstovima,

Uvijek će prijevod biti solidan a cijena za vas povoljna.

Edvin Bukulin
Kettelerstrasse 8
65439 Flörsheim/M

Tel.: 06145/2167
Fax: 06145/1501
eMail: BUKULIN@aol.com

*Sudski tumač i prevodilac
Staatlich geprüfter und vereidigter Dolmetscher und
Übersetzer für die Gerichte und Notare im Lande Hessen*

**KROATISCHE UND INTERNATIONALE SPEZIALITÄTEN
RESTAURANT MIT GARTENWIRTSCHAFT**

**65187 Wiesbaden - Wielandstraße 7 - Tel. 0611 / 84 03 03
Geöffnet von 11.30 bis 14.30 und 18.00 bis 24.00 Uhr
Montags Ruhetag**

O B A V I J E S T I

1. - Susret Matice hrvatske i njenih ogranaka i kolektivnih članova u Njemačkoj

18. travnja 1999. od 10 do 17 sati, u prostorijama HKM, Hohenzollernstr.11, Stuttgart.

2. - Prof. Milan Moguš, dopredsjednik HAZU

Predavanje: Okosnica hrvatskog jezika

07. svibnja 1999. u 19.30 sati, u prostorijama Hrvatske župe, Holsteinstr. 15, Wiesbaden.

3. - Izlet na izvor Dunava

svibanj, 1999. od 11 do 17 sati, Donau-Eschingen, Velika hrvatska proslava godišnjice označavanja Hrvatske podunavskom zemljom postavljanjem spomen-ploče na izvor Dunava.

4. - Izlet i roštilj za članove i prijatelje HKZ-a

06. lipnja 1999., od 14 do 20 sati, izletišta Platte, Wiesbaden.

5. - Koncert klape "Condura" iz Zadra

12. lipnja 1999. u 19 sati, u prostorijama Hrvatske župe, Holsteinstr. 15, Wiesbaden.

6. - Folklorna skupina HKZ-a Wiesbaden

Svaki utorak u 19.30 sati, u prostorijama Hrvatske župe, Holsteinstr. 15, Wiesbaden.

7. - Kuglanje

Svake treće subote u mjesecu od 19 do 22 sata, Kuglana katoličke zajednice Maria Hilf, Keller Str. 37, Wiesbaden.

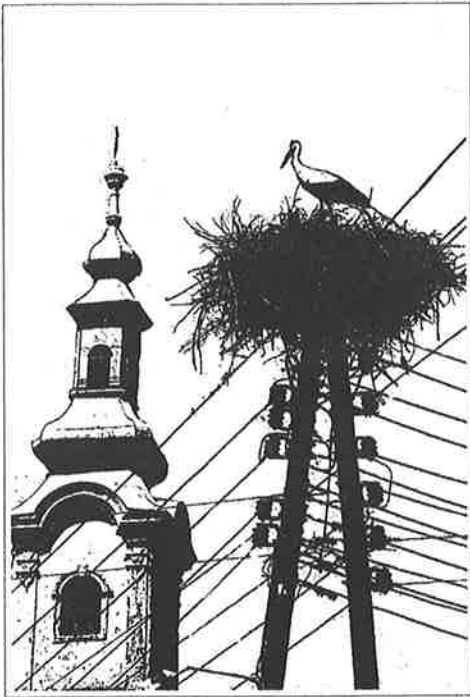
7. - Radni sastanci predsjedništva i članova HKZ-a Wiesbaden

23. 04., 21. 05. i 25. 06. 1999. u 19:30 sati, Friedrichstr. 24/I, Wiesbaden
Sastanci su otvoreni za sve članove i prijatelje HKZ-a.

Novi članovi:

Dragica Anderle
Stipe Miličić
Ana Skoberne
Nada i Branko Višak

Novim članovima želimo dobrodošlicu i nadamo se plodnoj suradnji na dobrobit naše udruge i cijele hrvatske zajednice u Wiesbadenu i okolici !

Vi imate problem....

Na godišnjem odmoru, svatovima ili krstikama ste snimili (višesatni) video film. Ruku na srce, da li ste ikada odgledali cijeli film strpljivo do kraja?

Rodaci i poznanici izbjegavaju Vaša "premiijerna" prikazivanja upravo zbog "maratonske" dužine i nedoradenosti filmova....

Mi imamo rješenje !!!

Iz Vašeg "maratonskog" filma ćemo izabrati najljepše scene, te montirati film koji zajedno sa naslovima neće trajati dulje od 30-40 minuta.

Tako priredjen film ćete rado pogledati više puta Vi i Vaši poznanici. Takav film možete s ponosom nekome i pokloniti !

Nazovite: Ing. Željko Žigrić Tel.: 0611/946 54 97
Handy: 0172/593 49 49

Snimanje i montaža video-filmova - Fotografija - Digitalna fotografija

Restaurant "Zum Feuerstein"

Inh. Familie Milicic

Hauptstraße 92
55246 Mainz-Kostheim
Telefon 06134-64142

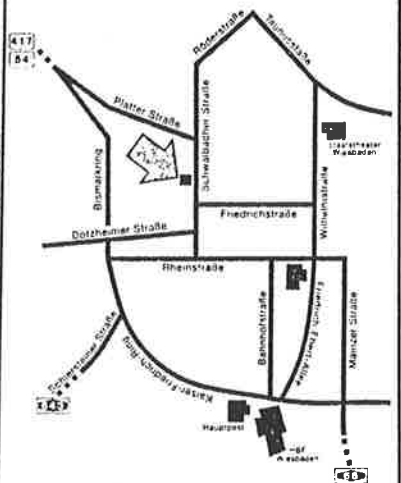
Öffnungszeiten:
Täglich 11.30 Uhr-14.00 Uhr
und 17.30 Uhr - 24.00 Uhr
Donnerstag Ruhetag

RESTAURANT Mauritius

Internationale Spezialitäten

Inh. Fam. Bartulovic
Schwalbacher Str. 36
65183 Wiesbaden
Tel. (06 11) 40 88 33

So erreichen Sie uns:

Tägliche Öffnungszeiten:
11.30 bis 14.30 Uhr
18.00 bis 24.00 Uhr
- Montag Ruhetag -

HOTEL-RESTAURANT Zum Fürstenberg

INTERNATIONALE SPEZIALITÄTEN

Inh. Zdenka Tropsek
55413 Rheindiebach/Bacharach
Tel. 0 67 43 - 33 01

Warme Küche • Räumlichkeiten für alle Anlässe bis 50 Personen
Öffnungszeiten: täglich von 11,00-23,00 Uhr,- Kein Ruhetag

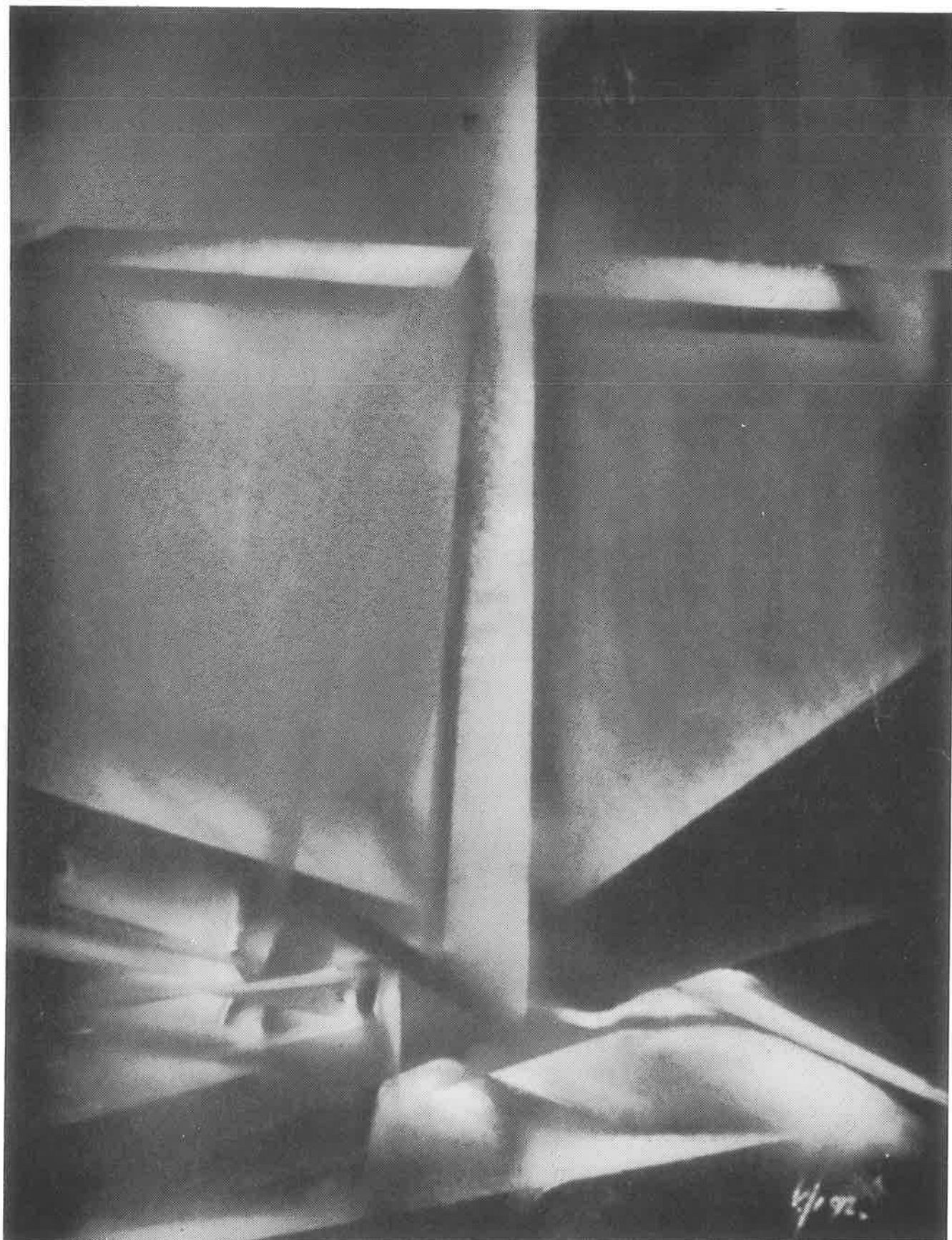

WEINBAU Schloß Fürstenberg

INH.FAM.STELTER
55413 RHEINDIEBACH / BACHARACH
Tel. 0 67 43 - 24 48

KELLERBESICHTIGUNG MIT WEINPROBE

WIR FREUEN UNS
AUF IHREN BESUCH !

Vladimir Polić; iz ciklusa "Kristova muka - Pasija"